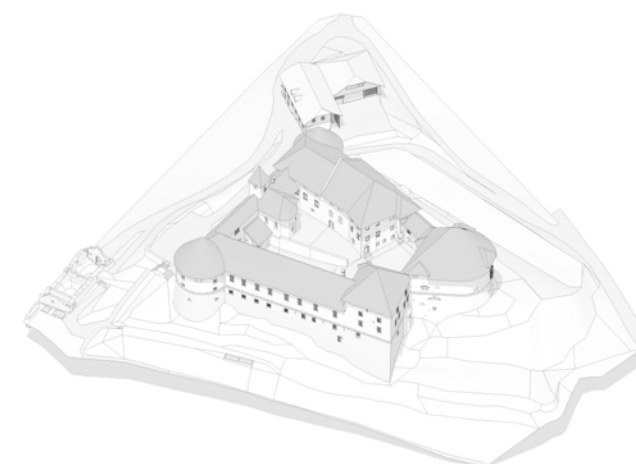

Idejna zasnova prve faze celovite obnove dela gradu Turjak
MAPA 1.2 - Tekstualna obrazložitev projekta

Ljubljana,
november 2021

**Idejna zasnova prve faze
celovite obnove dela gradu Turjak**

NAROČNIK:

Ministrstvo za kulturo
Maistrova ulica 10
1000 Ljubljana

IZDELOVALEC IDEJNE ZASNOVE:

Atelje Ostan Pavlin,
urbanizem, arhitektura d.o.o.,
Ulica na grad 8, 1000 Ljubljana

AVTORJI:

Aleksander S. Ostan, u.d.i.a.
Nataša Pavlin, u.d.i.a
Žan Artelj, m.i.a

Ines Babnik Unetič, u.d.i.k.a
Alja Cevc, abs.arh
Sara Novak, m.i.k.a

Daniel Ilijeski, abs.arh
Matevž Dražumerič, abs.arh
Urša Koren, abs.arh
Zala Zia Lenardič, abs.arh

STROKOVNI SVETOVALEC:

dr. Igor Sapač, u.d.i.a, dipl.um.zgod.

Ljubljana, november 2021

VSEBINA I. TEKSTUALNI DEL

1. PROJEKTNA NALOGA S TEKSTUALNO OBRAZLOŽITVIJO PROJEKTA:

Celovita prenova območja gradu Turjak (severno krilo, bastija, ruševina oranžerije / konjušnice, lovski dom/jahalnica, zunanja ureditev)

II. GRAFIČNI DEL

0. FOTODOKUMENTACIJA STANJA

ARHITEKTURA

1. OBMOČJE OBDELAVE

1.1. ŠIRŠE KARTA S VPLIVNIM OBMOČJEM TURJAKA

1.2. ZGODOVINSKI KATASTER

1.3. UREDITEV ZUNANJEGA PROSTORA PRED 2.SV. VOJNO

2. POSNETKI STANJA

2.1. GRAD TURJAK (situacija)

2.2. GRAD TURJAK (območje obdelave - severni trakt, bastija)

2.3. PROSTORSKI POSNETEK GRADU (aksonometrije)

3. PREDLOGI REŠITEV IDZ

3.1 VPLIVNO OBMOČJE IN PARKIRANJE V OKOLICI TURJAKA

3.1 PROGRAMSKE SHEME (severno krilo in bastija)

3.2 TLORISI, PREREZI (bastija)

3.3 DVORIŠČE (tlorisi, prerezi, pogledi)

3.4 TLORISI, PREREZI (severni del - VARIANTA A in B)

3.5 PROSTORSKI POSNETEK NOVE REŠITVE (aksonometrije)

3.6 KONJUŠNICA (tlorisi, prerezi, pogledi)

3.7 JAHALNICA oz. "LOVSKI DOM" (tlorisi, preezi, pogledi)

UREDITEV OKOLICE

1. REKONSTRUKCIJA UREDITVE OKOLI LETA 1930 (po fotografijah)

2. PREDLOG HISTORIČNE REŠITVE

3. PREDLOG SODOBNE REŠITVE

4. PROSTORSKI POSNETEK NOVE REŠITVE (celota z zunanjo ureditvijo)

“ **Leta Gospodovega 1067 je Turjak začel graditi gospod Konrad Turjaški. Po potresu leta 1511 je bil razsut, toda jaz Trojan Turjaški, dedni višji komornik Kranjske in Slovenske marke, sem ga do temeljev podrl in začel graditi na novo v letu 1520.**
(napis na kamniti plošči na bastiji/volovskem stolpu) ”

PREDLOGI REŠITEV

0. MREŽA POTI, PROSTOROV IN PEŠ POVEZAV OKOLI TURJAKA (NJEGOVO ZGODOVINSKO POMEMBNO, VPLIVNO OBMOČJE) TER STRATEŠKE POVEZAVE TURJAKA.

Čeprav ožje in širše območje okoli gradu Turjak nista predmet obravnave tega projekta (naše območje zajema le ozek, lastniško definiran teritorij okoli gradu; glej grafike), pa takoj na začetku opozarjamo na pomen povezanosti vseh fenomenov, ki se dotikajo bogate zgodovine gradu in Turjaških oz. Auerspergov. Le v urejeni, pregledni in dobro označeni pomenski in prostorski povezavi vseh destinacij oz. prostorov, ki so nekoč predstavljali mikrokozmos Turjaških (oba gradova, zgornji in spodnji, vrtovi in raznolike sprehajalne poti, vas, pokopališče, žage v Želimeljski dolini, Bajdinški slapovi, bližnji Ločnik itd.), bo lahko tudi prenovljeni grad s svojo ponudbo polno zaživel.

Seveda pa bo potrebno ožje vplivno območje navezati tudi na širše kulturne in naravne destinacije v Občini Velike Lašče, jih povezati z občinsko strategijo turizma in drugimi razvojnimi usmeritvami.

Nenazadnje pa bo grad Turjak potrebno povezati tudi z mrežo ostalih slovenskih, pa tudi gradov sosednjih dežel (ponekod se že uspešno povezujejo v tematske poti in dogodke), saj bodo le s skupinsko sinergijo vsi gradovi nekaj pridobili.

1. PROMETNA IN PARKIRNA PROBLEMATIKA GRADU TURJAK

Ožje območje okoli grajske stavbe in njenih pristav bi radi razbremenili prometa, tako individualnih dovozov, kot tudi mirujočega prometa (parkirišč). Načeloma bi bil dovoz (in delno parkiranje) omogočen le ožjemu krogu zaposlenih (parkiranje skrito vzdolž stare dovozne ceste pod zidom pod bivšim »lovskim domom«), pa seveda tudi za nujne intervencije in dovoz gibalno oviranih ter posebnih gostov. Sicer pa bi se sistem parkiranja in dostopa do gradu izvajala na način, da bi se večina individualnega prometa zaustavilo na platoju ob javnem objektu (kjer so pošta, gasilski dom, Mercator, lokal Rozika..., torej ob nekdanji pristavi), kjer bi se uredila dodatna parkirišča (usmeritve za lokacije so podane v načrtih oz. grafiki). Ob zavoju proti Turjaku bi se vzpostavilo manjše razgledišče, ki bi služilo tudi kot zbirna in odprta informacijska točka (z interpretacijskimi tablam ipd.), ki bi lahko bila tudi nadkrita (v obliki manjšega pavilijona). Od te točke bi se na spodnji (zah.) strani ceste vzpostavil še pločnik, ki bi obiskovalce Turjaka varno in zanimivo pripeljal do vstopa v vas, skozi katero bi se (vsaj zaenkrat) morali sprehoditi po (sicer zelo redko frekventirani) cesti do njenega izhoda in

Podobno bi veljalo tudi za avtobuse, ki bi lahko parkirali na enem od določenih parkirinih polj in tam pustili potnike, ki bi nadaljevali pot proti Turjaku na vsaj dva načina:

Za dovoz/dostop do Gradu s parkirnega platoja bi se uredili manjši elektro busi (»shuttle«), ki bi redno vozili na relaciji med platojem in gradom, po potrebi pa tudi do pokopališča ali celo v dolino Želimeljščice do izbranih lokacij, povezanih s Turjaškimi.

Parkirišče objekta nove Osnovne šole, ki nastaja na lokaciji pred kratkim odstranjene Pristave, bi lahko z ureditvijo posebnega režima (n.pr. ob popoldnevih in vikendih) prav tako služil za parkiranje za potrebe Turjaka.

Na območju nekdanjih parkovnih ureditev na platoju (referenca zanj je franciscejski kataster), na katerih so še vidne sledi drevoreda, predlagamo ponovno parkovno ureditev, ali v smislu rekonstrukcije ali sodobnejše parkovne reinterpretacije.

2. VASICA TURJAK IN POTREBA PO NJENI PREOBRAZBI.

Glavni dostop na Turjak danes poteka skozi vasico Turjak, nekoč majhno in skromno, a slikovito naselje v pritličnimi hiškami s slamnato streho, danes pa novodobno, skoraj suburbano vas s sicer še berljivo naselbinsko morfologijo, a s povsem zabrisano tipološko podobo stanovanjskega stavbnega fonda ter kritično prometno situacijo.

Privatne hiše (oz. domačije) v vasi so večinoma povsem preoblikovane, tako v smislu spremenjenih strešin, volumnov, višin in mnogih prizidkov, garaž, kot tudi barv, materialov in raznorodnih kvazi arhitekturnih elementov. Doživetje nekoč homogene vasice, ki je postala »degradirano območje«, je zato danes precej osiromašeno in kot »predigra« dostopu in osnim pogledom na dominantni Turjak ter zaključni, dramaturški vzpon k njemu, zelo razvrednoteno.

Tudi cesta, ki nas pripelje skozi vasico do gradu, je za pešca, ki se bo s parkirišča na ta način odpravil h gradu, precej ozka, ne zares varna (parkiranje direktno s ceste) ter doživljajsko moteča.

Če govorimo o ponovni celoviti revitalizaciji Turjaka (tako programski, kot tudi oblikovni in posledično tudi turistični), bo nujno potrebno razmišljati tudi o celoviti urbanistični in arhitekturni sanaciji vasi ter prenovi njenih posameznih, najbolj izpostavljenih gradnikov.

Za ta namen se predlaga, da se čim prej pristopi k participativnemu procesu reševanja te pereče problematike (seveda v sodelovanju s prebivalci vasi, predstavniki občine in ministrstva), za začetek morda v duhu urbanist.-arhitektunih oz. prostorskih, interdisciplinarnih delavnic, kasneje pa tudi z bolj podrobnih načrtovanjem vaških preobrazb.

3. GRAJSKO DVORIŠČE IN NJEGOVE PREUREDITVE

Celovita ureditev grajskega dvorišča ima za grad in dogajanje v njem veliko težo, saj kot »trška praznina, obdana z objekti«, povezuje vsa grajska krila in njihoive programe in je v resnici prvi, zaščiteni prostor srečevanja grajskih obiskovalcev in gostov.

Za dvorišče se sicer zdi, da le-to -še posebej od druge polovice 19.stol. naprej, ko so se družbene razmere spremenile in je plemstvo začelo izgubljati politično veljavo in gospodarsko moč (s tem pa tudi ekonomijo za stalno vzdrževanje in prenavljanje objektov)-, ni veljalo za posebej reprezentančni, prestižno urejeni prostor, temveč je bolj spominjalo na razčlenjeno gospodarsko dvorišče (tak značaj se da razbrati tudi s fotografij iz začetka 20. stoletja). Smisel ureditve bi bil tudi, da se mu po eni strani povrne nekdanji, bolj izvorni karakter ter se mu hkrati doda sodobne elemente ureditve, ki bi njegov standard dvignile na višjo raven.

a/Stanje na dvorišču danes

Dvorišče je sestavljeno iz višinsko (topografsko) precej heterogenih višin (kot); od vhoda se dviga klančina (prva notranja »ulica, trg«) mimo južnega krila gradu in zamejena z zidom na severu, izteče pa se na višji koti dvorišča, dvodelno zamejeni s platojem (teraso) pred severnim krilom gradu in prostorskim zalivom (»trgcom«) med bastijo in južnim ter severnim delom gradu.

Danes na dvorišču deluje predvsem ožji pas ureditve na severni strani vzdolž prenovljenega južnega krila gradu (v katerem se nahajajo predvsem muzejska postavitev, gostinski lokal ter servisni prostori), ki je večinoma urejen kot lesena terasa z leseno pergolo. Deloma funkcionira tudi dostop do novejše kapele preko zgornje terase.

b/Dva predloga za preureditev grajskega dvorišča

Načeloma smo za ureditev dvorišča pripravili dva potencialna prostorska scenarija (s podvariacijami na temu):

1-bolj zadržan »historični« predlog, pri katerem se glede na obstoječe stanje zelo malo stvari spremeni: tlaki se uredijo pretežno v utrjeni peščeni površini, v kombinaciji s travnato površino (opredeljeno v načrtu). Le muldi (kot kolesnici) sta na klančini tlakovani (referenca, vidna kot stanje na stari fotografiji).

2-bolj »ambiciozen« predlog, ki bi dvorišču spet vrnil pomen pomembnega povezovalnega prostora (grajskega dvorišča oz. »trga«). Pri tem predlogu smo preverili nekaj arhitekturnih rešitev, ki sose nam zdeli glede na naravo prostora smiselni oz. relevantni in s pomočjo katerih bi dvorišče dobilo bolj žlahten značaj.

Pri tem predlogu so najprej tako kompozicijsko, kot tudi materialno bolj členjene talne površine, pri katerih uporabljamo naslednje tri vrste historičnih tlakov: -prodnike (»mačje glave«), ki večinoma potekajo vzdolž objektov in predstavljajo

neke vrste »podporo, preprogo oz. bazo« objektov, hkrati pa so ponekod tudi prečne, vezne površine med njimi.

-utrjene peščene površine (predvsem za povezovalne poti)

-utrjene zelene površine (predvsem na zgornji terasi, kjer so že danes)

Na nekaterih vertikalnih elementih ureditve (zid, pergola, arkade, deli fasad...) predlagamo ponovno ozelenjevanje, a z neinvazivnimi vrstami popenjak (ki globinsko ne poškodujejo zidov). Referenc za takšne posege imamo pri starih fotografijah Turjaka iz medvojne časa na pretek.

c/Utemeljitev za možno vpeljavo motiva arkad

Med obema nivojema notranjega dvorišča (med klančino, ki se dviga od vhoda in med teraso pre palacijem) poteka stari kamniti zid, ki je bil nekoč intezivneje ozelenjen. Pri analizi prostorskih in bivalnih pogojev na dvorišču se je izkazalo, da je prav ta zid (vključno z vsemi južnimi fasadami severnega krila gradu) čez dan zelo kakovostno osvetljen, medtem ko je n.pr. današnja terasa ob severni stranici južnega krila skoraj cel dan v senci. Hkrati je profil prostora klančine, ki se na zid naslanja, precej širok in služi predvsem prehajanju, čeprav ima potencial tudi za kaj več. Zato smo se odločili, da preverimo možnost, kaj se zgodi, če se na zid nasloni niz arkadnega hodnika, ki s tem opravi več funkcij hkrati: ustvari prehod preko dela dvorišča po suhem in senčnem odprtem hodniku ter ponudi osenčene arkadne niše za posedanje, ki so orientirane proti soncu oz. južnemu, muzejskemu krilu gradu. Na ta način se ustvari občutno bolj kakovosten medprostor, ki ima dodano vrednost za različne rabe.

Motiv arkadnega hodnika oblikujemo kot niz ločnih elementov, ki se zgledujejo po analognih ločnih motivih iz dvoriščnega prostora: arkadah pri vhodu, pred veznim hodnikom severnega krila ter v vogalu na stiku južnega krila z bastijo. Čeprav se naslanja na historične vire, pa bi bil ta arhit. element izveden v sodobnem materialu (n.pr. svetli elementi iz umetnega kamna oz. teraca), s čimer bi se vzpostavila fina distinkcija med starim in novim, med nadaljevanjem turjaške tradicije in odmevom sodobnega časa.

V smislu usmerjenosti oz. izteka pogledov skozi arkadni niz bi se na obeh straneh odpirali zelo zanimivi kompozicijski in pomenski poudarki:

1.navzgor bi nas v optičnem izrezu loka pričakal motiv spodnjih in zgornjih vrat bastije, torej pomenljivo povabilo k nadaljnjemu raziskovanju gradu.

2.navzdol bi se v izteku arkadnega pogleda na stopniščnem zidu prikazal relief grofice, ki bi nas pozdravil ob slovesu z gradu.

Arkade bi se, podobno kot že omenjeni nekateri drugi elementi dvorišča, ozelenile in na ta način bolj »organsko vtkale« v integralno podobo dvorišča, ki naj bi še vedno dihal z atmosfero grajskega atrija, a bi bil z novimi programi in standardi tudi univerzalno sodoben. Arkadni motiv smo preizkusili v treh variacijah:

a/manjša: vzpostavi se le arkadni niz, ki se ozeleni (tudi streha hodnika, ki ni pohodna, temveč tvori dodatno razmejitev med zgornjo teraso in prostorom klančine; se preveri v prerezu risb).

b/srednja: streha arkadnega niza je pohodna in tvori teraso z ograjo, ki servisira predvsem hotelsko krilo gradu z lokali, seveda pa je odprto tudi ostalim obiskovalcem. Tudi ta element se ozeleni.

c/večja: arkadni hodnik/niz je nadgrajen še z lahkotno pergolo, ki dodatno artikulira opno med teraso zgoraj in klančino spodaj. Ozeleni teraso nad arkadami, ki postane prijeten kraj za posedanje, dvignjen nad zelenico za nekaj stopnic.

d/Vodnjak in cisterne

Vodnjak, ki se nahaja na zgornjem delu dvorišča (SV) pred povezovalnim delom severnega trakta, je danes izveden le kot navidezno kamnita struktura (je iz stiropora ter koloriran), čeprav je bil nekoč očitno ponos Turjaka (Valvasor ga omenja kot enega najlepših na Kranjskem). Predlagamo, da se rekonstruira v skladu z viri, ki se bodo nekdanji podobi najbolj približali. Pod vodnjakom se nahaja prostor cisterne za kapnico, ki bi ga v tlaku označili in uporabili kot plato za posedanje (pred grajsko kavarno).

V spodnjem (JV) delu zgornjega dvorišča je še ena cisterna za vodo, ki bi se prav tako označila in vključila v posebno rabo pred stopnicami JV dela južnega krila gradu.

e/Stopnice v prvo nadstropje

Na notranjem dvorišču gradu smo preizkusili tudi dva elementa zunanjega stopnišča na pozicijah, kjer sta bila že nekoč prisotna:

1. Prvo je nujno potrebno, saj povezuje dvorišče s prvim nadstropjem bastije, ki je sicer dostopna le po majhnih in zelo strmih stopnicah, ki niso uporabne za normalno rabo. Čeprav smo jih tudi izrisali, pa bo njihova izvedba odvisna od

reševanja celotnega dvorišča in njegovega nagovora (n.pr. v odločanju za bolj »srednjeveške« ali za bolj sodobne ipd.), zato se bodo natančneje definirala v naslednjih fazah projektiranja.

2. Drugo stopnišče sicer ni nujno potrebno, saj bodo notranje stopnice (in dvigalo) poskrbele za povezovanje etaž, a bi lahko bilo kljub temu zanimivo, saj bi povežalo zgornjo teraso s palacijem (z jedilnico in loungem) v prvem nadstropju in na ta način omogočilo njuno direktno povezavo, hkrati pa bi dinamiziralo sicer umirjeno južno fasadno ploskev severnega krila gradu.

f/ parter severne stene južnega krila

Odprto ostaja še vprašanje severnega parterja ob južnem krilu, kjer nas na izteku smeri proti vzhodu pričaka skromen, a izjemno pomemben vhod v srednjeveško kapelo s poslikavami, na nasprotni pri vhodu pa pol-lok z iztekom proti izhodu iz gradu (oz. event. danes z lesenimi vrati zaprt prehod v JZ grajski stolp). Tu danes naletimo na leseni teraso in pergolo s platni (pod njo pa na masivne mize in stole), ki služijo za označitev in uporabo kot »gostinski vrt«. Ko se bo sprejel celovit koncept ureditve grajskega dvorišča in uskladitev vseh programskih vsebin, se bo odločalo tudi o integralni ureditvi tega prostora. V kolikor bi prišlo do izvedbe arkad na nasprotni strani prhoda-klančine (ter njihove nadgradnje s tankimi jekleno-železnimi profili za pergolo), bi se tudi na tej strani lahko odzvali na analogen način; čim tanjši profili (ki ne bi toliko zakrivali pogledov), s katerimi bi lahko pričeli na zidu, ki vodi h kapeli in nadaljevali toliko, da bi se vzpostavil elegantni »baldahin« nad gostinsko teraso.

3. SEVERNO KRILO GRAJSKEGA POSLOPJA

Severno krilo Turjaka je najbolj kompleksen arhitekturni člen gradu, saj je pričevalec vseh zgodovinskih plasti od začetkov pa vse do danes. Vse premene, prizidave in nadgradnje ter rušenja in povojne sanacije so zapisani v tej bogati,

heterogeni, a palimpsestni strukturi severnega krila, ki vključuje tudi izvorno romansko jedro gradu, bivalni palacij.

Glede na željeno vsebino, torej štiri (4) zvezdični hotel z vsemi svojimi programi in standardi, ki smo ga morali integrirati v to zelo zapleteno in občutljivo stavbno strukturo relativno majhnega grajskega krila, je bila naloga prostorsko, programsko in tehnično precej zapletena in se je ni dalo izvesti na »idealni« način.

Kako tudi, če vemo, da je bil grad izvorno namenjen stanovanju ene same družine, mi pa smo bili primorani v to substanco, s sobami in sobanami sukcesivno medsebojno povezano, umestiti zapletene programe za skoraj petdeset ljudi, medsebojno večinoma ločenih.

Zato smo s dediščino prostorov, odprtini, pogledi in funkcijami hotelske celote ravnali skrajno previdno, racionalno in iznajdljivo hkrati. Predlogi ponujajo nabor možnih povezav, odnosov in funkcionalnih shem, ki smo jih zastavili glede na glavna strukturna izhodišča.

Nekatera splošna načela arhitekturnega oblikovanja

Historična stavba palacija s pripadajočimi prostori je tudi nivojsko zelo razgibana. Univerzalna dostopnost vseh javnih prostorov smo s pomočjo dvigala sicer omogočili, pri zasebnih prostorih hotelskih sob pa to v vseh primerih enostavno ni bilo mogoče. Na nekaterih mestih bi doseganje univerzalne dostopnosti za vsako ceno namreč močno okrnilo prostorske kvalitete ali celo onemogočilo smiselno umestitev programskih vsebin.

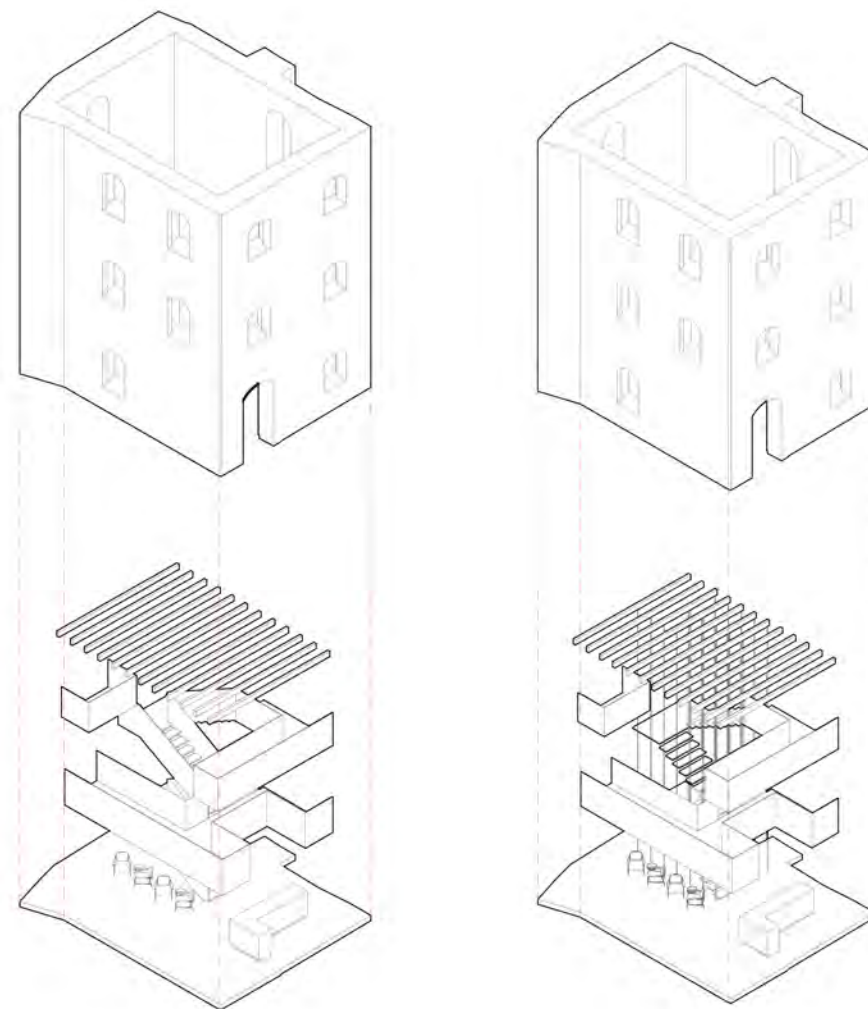
Posebno pozornost smo posvetili najbolj kakovostnim in kontinuirano poseljenim prostorom palacija v pritličju ter še posebej v prvem nadstropju. Tam poskušamo- kljub povsem drugačnim programskim izhodiščem- ohraniti duha nekdanjih prostorov (čeprav so povsem brez historične opreme, ob tem pa še sanirani s sodobnimi materiali oz. stropnimi ploščami) in jih zato pustiti v njihovi izvorni dimenziji ter medsebojni povezavi.

Kopalnice in tehnične prostore smo poskusili oblikovati po principu »prostora v prostoru«, kot ločene volumne, ki se ne dotikajo delikatnih obstoječih sten. S tem jih lahko tam, kjer želimo, prezentiramo v njihovi originalni skladnji, se izognemo pregrajevanju velikih prostorov (s čimer ohranjamo njihovo integralnost), pa tudi potenc. problemom s prenosom vlage itd.

Upamo tudi, da bodo naročniki, konservatorji in projektanti v naslednjih fazah projekta (ob spoštljivi in odprti komunikaciji z dediči Turjaških) lahko prišli do nekaterih originalnih objektov iz gradu (ali vsaj kopij, faksimilov ali preslikav, n.pr. iz galerije Turjaških...), ki bi se jih na senzibilen način vtaklo v opremo sob, da bi le-te dihale s preteklostjo, v harmoničnem ravnovesju podprte s sodobnimi posegi, standardi in opremo.

Vertikalna povezava stavbe, prva varianta

Začetno izhodišče prostorskega premisleka je bilo, kje in kako po vertikalni osi medsebojno povezati vse etaže severnega krila gradu, na to odločitev pa so se navezale tudi horizontalne funkcionalne sheme hotelskih etaž.

Ob tem smo v severnem krilu predvideli tri dostope v hotel: glavni vhod na mestu še danes vidnega, obstoječega (na V fasadi prostora št. 1 na JV vogalu novejšega, zamaknjene prizidka), vhod v kavarno oz. bar skozi povezovalni del med severnim traktom in bastijo (prostor št. 4) ter pretežno servisni vhod skozi vrata na J fasadi (prostor št. 10).

Glede umestitve vertikalne povezave oz. stopnišča smo predlagali dve varianti:

a/stopnišče smo umestili v vogalni prostor na JV (št. 1), ki je trenutno odprt do stropa oz. v večvišinski, tam pa se nahaja tudi že omenjeni glavni vhod v hotel. Tako smo s kompleksno konstrukcijo stopnišča, ki skuša povezati ne le različne etaže, temveč tudi zelo različno umeščene dostope v prostore, v eni potezi skušali zadostiti zahtevam za statično sanacijo objekta, predlogu ohranjanja in prezentacije historičnih prvin in hkrati z ohranjanjem monumentalnosti visokega zračnega prostora obiskovalcu že takoj na vhodu ponuditi zanimivo prostorsko doživetje!

Opis funkcionalne razporeditve prostorov pritličja

Recepcijo s sedišči za goste smo umestili poleg stopnišča v prostor št. 1, tako da receptor po potrebi za shranjevanje lahko izkorišča tudi prostor pod stopnicami. Prostora 2 in 3 sta prehodna prostora, kamor se umesti skupne sanitarije (prostor št. 2), dvigalo in dostop v shrambo za prtljago (prostor št. 3), hkrati pa omogočata premoščanje višinske razlike med vstopnim delom in sklopom bara oz. kavarne (prehod v prostor št. 4). V prostorih št. 7 in 4 se uredi sedišča za obiskovalce bara oz. kavarne, v prostoru 5 v povezovalnem delu med severnim traktom in bastijo se uredi strežne pulte in v prostoru št. 6 v kotu ob bastiji shrambo ali pa tehnični prostor (po potrebi).

Bar je dostopen tudi zunanjim obiskovalcem oz. omogoča organizacijo zasebnih druženj. V prostor št. 8 v SZ vogalu severnega trakta se umesti prostor za zaposlene z garderobami in sanitarijami. Dostopen je skozi bar, potencialno pa bi se dostop lahko v prihodnje uredilo tudi z Z strani, kjer je trenutno instalacija na temo grajskih ječ.

Kot zadnji sklop sta prostora št. 9 in 10, ki sta dostopna z južne strani. V prostoru št. 10, ki je trenutno za cca. 160cm nižji od nivoja terena zunaj, se nivo tal dvigne na nivo zunanjega terena. Tu se lahko (glede na nadaljnje usmeritve v projektu) uredi razdelilno kuhinjo s shrambo ali prostorom za zaposlene in še eno shrambo oz. tehnični prostor (npr. kotlovnica ali pa shramba za shranjevanje perila pred odvozom na pranje ipd.).

Zadnja, izvirno romanska stena sobe naj bo vidna, ali skozi transparentno opno (šipo), ki ločuje razdelilno kuhinjo od vstopnega dela, ali pa se bo ločeni prostor razd. kuhinje sploh umaknil z zadnje stene.

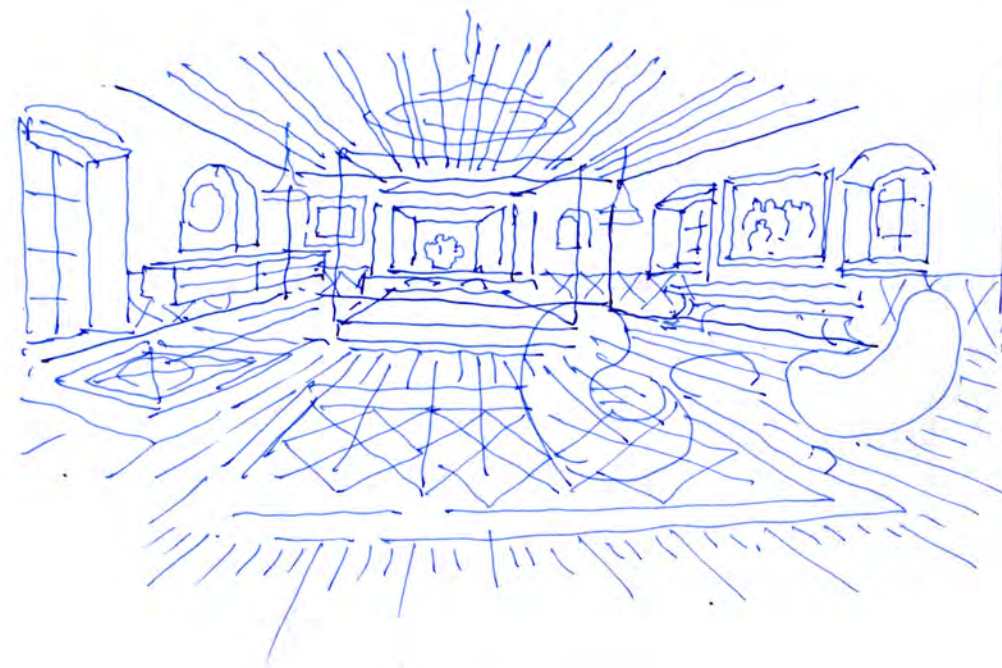
Prostorski poudarek te sobe predstavlja izvirni romanski portal med prostoroma št. 9 in 10, pred katerim se nivo tal preko dveh stopnic spusti za cca 50-60cm, da je portal še prehoden. V prostoru št. 9, ki je po izvoru med najstarejšimi, bi se uredilo manjšo muzejsko razstavo na temo zgodovine grajske stavbe, ki bi bila lahko dostopna tudi zunanjim obiskovalcem.

Programska alternativa v tem (zaradi zgolj ene line precej temačnem) prostoru bi lahko bil tudi (pretežno) večerni klubski prostor, ki bi zanimivo dopolnjeval programsko ponudbo hotela.

Načeloma se za oba prostora, kot tudi za prostore v severnem medzidju, predvidi tudi možnost transparentnih, na podkonstrukciji dvignjenih tal, še posebej v primeru, da bi arheološke raziskave odkrile kakšno zelo zanimivo, izvirno plast gradu!

Prvo in drugo nadstropje

V prvem nadstropju se zasnuje 3 sobe (prostori št. 1, 2 in 3) in en apartma (v povezovalnem delu, prostor št. 4), v velika prostora na JZ (št. 8 in 9), ki sta skozi zgodovino kontinuirano predstavljala samo osrčje grajskega bivanja Turjaških in njihovega dogajanja v gradu, se umesti jedilnico in salon (lounge, knjižnica), tako da ohranita svoj pomen, ostaneta dostopna vsem obiskovalcem gradu in hkrati ponujata možnost prezentacije historičnih vsebin.

Pri zahodni sobi se predvidi možnost nekdanje povezave s salonom, kjer je danes poročna soba (sicer ni območje naše obdelave, trenutno ta del gradu upravlja najemnik), ter naprej z deniveliranim, zanimivim krožnim prostorom v SZ stolpu, tako da lahko vsi štirje delujejo kot (že nekoč) povezana celota prehodnih salonov.

Jedilnica je s kuhinjo spodaj povezana z majhnim servisnim dvigalom. Vsi prostori v prvem nadstropju (razen apartmaja) so univerzalno dostopni.

V severnem delu drugega nadstropja se uredi tri sobe. Prostor v skrajnem severozahodnem vogalu nima v celoti stojne višine, zato se tam predvidi umestitev klimata. V južnem delu, nad jedilnico in salonom, se uredi 4 dvoetažne sobe – »duplekse«, ki izkoriščajo tudi prostor nad hodnikom in z odprtimi pogledi v ostrešje omogočajo posebno prostorsko doživetje. V skrajni zahodni prostor mansarde se umesti družinski apartma, ki ima ločeno spalnico za otroke.

Prostori v drugem nadstropju se po višinskih nivojih tal med seboj zelo razlikujejo. Posebno pozornost je zato potrebno posvetiti zagotavljanju prehoda med različnimi nivoji, ki v večji meri predstavljajo nepremostljivo oviro za univerzalno dostopnost. V drugem nadstropju sta od sob zato dostopna le prva dupleksa. Treba pa je poudariti, da ge za zasebne prostore, vsi javni prostori v pritličju in v 1. Nadstropju pa omogočajo univerzalen dostop.

Vertikalna povezava, druga varianta.

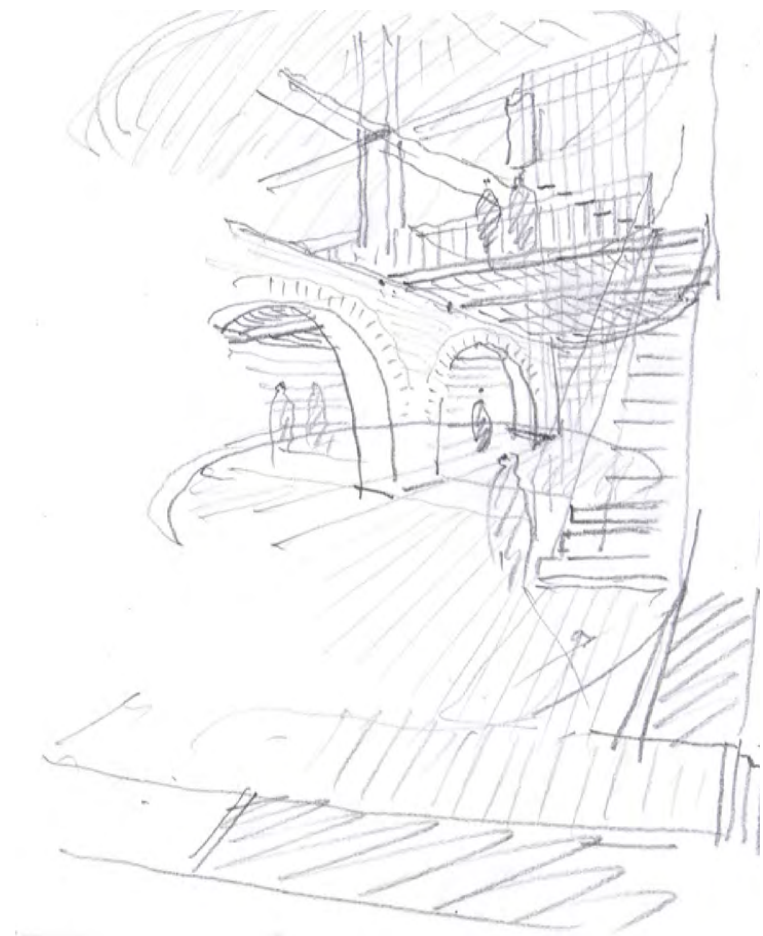
V drugi varianti se stopnišče umesti v osrednji prostor (št. 10), s čimer se omogoči, da se v nadstropjih v JV vogalnem prostoru omogoči ureditev dveh hotelskih sob (št. 7 v prvem nadstropju in prostor nad njim). Te sobe bi imele posebno težo, saj gre po eni strani za z dveh strani osvetljene, najkvalitetnejše prostore severnega krila, po drugi strani pa v prvem nadstropju za zgodovinsko pomembno sobo Herbarda VIII. Turjaškega (ki v primeru prve verzije stopnišča ne bi bila izvedljiva).

V pritličju se recepcija v tem primeru iz prostora št. 1 preseli ob stopnišče v prostor št. 10. V prostoru št. 1 se oblikuje salon oz. lounge za goste. V prvem nadstropju se med seboj zamenjata jedilnica in lounge, v drugem nadstropju se na račun stopnišča izgubi enega od dupleksov, sicer pa zasnova ostaja enaka. Zasnovani hotel ima lahko največ 12 sob, kar pomeni, da ponuja ležišča 26 gostom (ali morda še kakšnemu več, glede na sestavo družin oz. prisotnost otrok).

5.BASTIJA

Turjaška bastija (t.i. »Volovski stolp«) predstavlja verjetno najmonumentalnejši arhitekturni člen grajskega kompleksa, tako s svojimi mogočnimi zidovi, kot tudi v svoji zunanji pojavnosti ter v svojem notranjem prostoru. S svojo prezenco, pa tudi s svojo ohranjenostjo je že sam po sebi tako izjemen, da mu niti v arhitekturnem, niti v programskem smislu pravzaprav ni potrebno kaj posebnega dodajati, da bi v sodelovanju z ostalimi členi gradu dobro zadeloval.

Zato v grajsko klet v bastiji posegamo na minimalen način. Po potrebi se obnovijo kladne stopnice, ki nas popeljejo v globino v obokan, ovalni prostor z mogočnim stebrom, kamor umestimo vinsko klet. Na njenem obodu so prostori za sode, prostor za točilni pult in prostori za sedenje, ki omogočajo organizacijo različnih prireditev in zasebnih druženj. Na tlake se lahko namesti tudi krožna lesena ploščad oz. podest, ki loči geometrijski pohodni del od tistega organskega (delno v skali) na robovih.

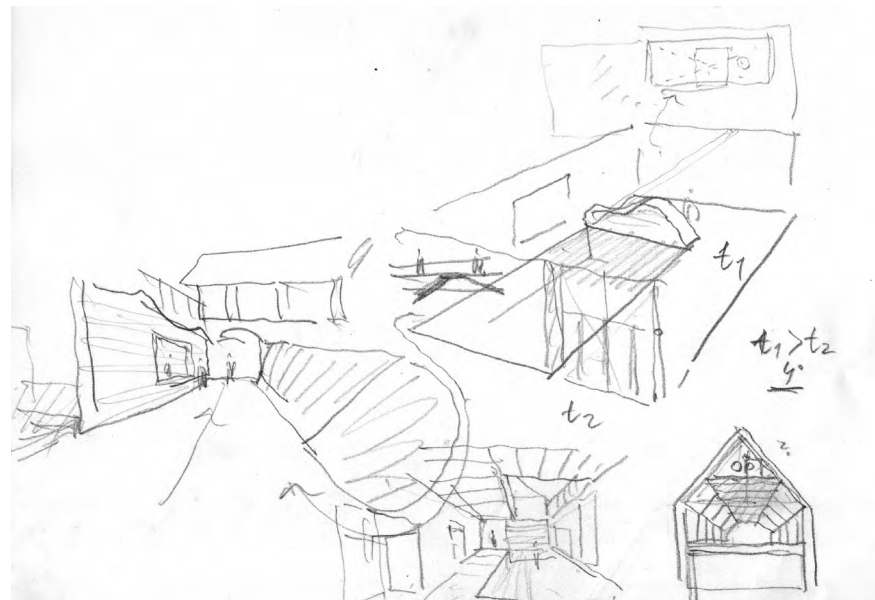

Iz kletne etaže se vzpostavi tudi sestop v majhno nišo s strelno lino (v obliki ključavnice), ki ponudi ambient za intimno, kontemplativno, enološko etc. posedanje.

Za dostop v prvo nadstropje vzpostavimo (že v poglavju na temo dvorišča omenjene) stopnice, ki iz grajskega dvorišča vodijo do vrat na fasadi bastije. Obstoječe strme stopnice v obzidju se ohranijo kot posebnost, vredna ogleda. V konstrukcijskem smislu je prvo nadstropje trdno in definirano, tvori ga veli enoten volumen, predeljen z dvema stebroma in lokoma nad njima. V programskem smislu pa predstavlja velik večfunkcionalen prostor, ki nudi mnogo možnosti za različne programske dogodke: predlagamo prostor kakovostnih razstav za slike in kipe (oz. »umetniške instalacije«) velikega formata, s čimer bi Turjak z leti lahko pridobil še eno prepoznavno vsebino, cenjeno v širšem prostoru. Seveda pa ta prostor (in galerijska etaža nad njim) omogoča tudi druge, dopolnjujoče programske vsebine in dogodke, od koncertov do predavanj, kreativnih delavnic itd...

V danes do strešne lesene konstrukcije odprtem interierju nad prvim nadstropjem med prvo in drugo nadstropje nad kamnitima lokoma umestimo novo leseno medetažno konstrukcijo, morda tudi statično dodatno ojačano zaradi povezovanja strukture zidov. Nanjo speljemo enoramne stopnice (približno na lokaciji nekdanjih), nova etaža pa v četrtini ovala ostaja zračni, galerijski prostor nad vhodom, saj s tem vsaj na enem delu omogočimo doživetje mogočnega večvišinskega prostora. V programskem smislu tudi drugo nadstropje ponuja velik, večfunkcionalen prostor (odprt v ostrežje), odprt za različne rabe, ki se po potrebi lahko tudi nadaljujejo iz prvega nadstropja. Pri današnjem najemniku in njegovi ekipi obstaja tudi ideja, da se v bastiji postavi velika tematska razstava na temo turških vpadov v Evropo (ki je baje nikjer v Evropi še ni...). Obe nadstropje se torej načeloma namenita organizaciji kulturnih dogodkov in postavitvi začasnih razstav.

Iz drugega nadstropja se s kratkim stopniščem v SV delu (ki nadaljuje smer spodnjega stopnišča) omogoči še dostop na hodnik na najvišji koti stolpa na obzidju. Zgornji del bastije (z odprtim ostrežjem in lokoma nad stebrom prvega nadstropja vred) bo potreben tudi temeljitega statičnega povezovanja oz. sanacije.

6. STARA KONJUŠNICA (Z ORANŽERIJO)

Ruševina konjušnice (po nekaterih tezah deloma tudi oranžerije) je sicer v zelo slabem gradbenem in statičnem stanju, zato je vprašanje, ali je zidove (s sanacijo vred) sploh smiselno ohraniti.

Zato smo za možnosti prenove nekdanje konjušnice, ki ima zelo pomembno lego na JZ vogalu odprtega prostora pred gradom, predvideli dva možna scenarija (»historičnega in sodobnega«):

a/ okvirna rekonstrukcija historigčnega objekta (saj dokumentacija nekdanjega objekta ne obstaja), ki bi se ravnala po ostankih zidov, starih fotografijah in upodobitvah. Notranjost objekta bi lahko bila prilagojena novi vsebini (morda tudi center dobrega počutja oz. wellness, kot pri sodobnejši varianti).

b/ sodobna arhitekturna rešitev, ki bi se naslonila na staro obzidje konjušnice in s tem ohranila spomin nanjo. V statično saniran obod ruševine nekdanjega objekta bi kot »vsadek, intarzijo oz. implantat« postavili sodobno lahko konstrukcijo, strukturo, ki bi na ta način poudarila komplementarnost in kontrapunkt med starim in novim. Prinesla pa bi tudi možnosti in pogoje za sodoben standard za eno od možnih vsebin, ki bi pomenila kvalitativno dopolnitev grajskih vsebin.

Kot vsebinski predlog za objekt smo preverili majhen center dobrega počutja (»wellness«) kot dodatno ponudbo hotela. Vsebuje manjši bazen, sobe za masaže, savne, pripadajočo recepcijo, garderobe in sanitarije ter tehnične prostore.

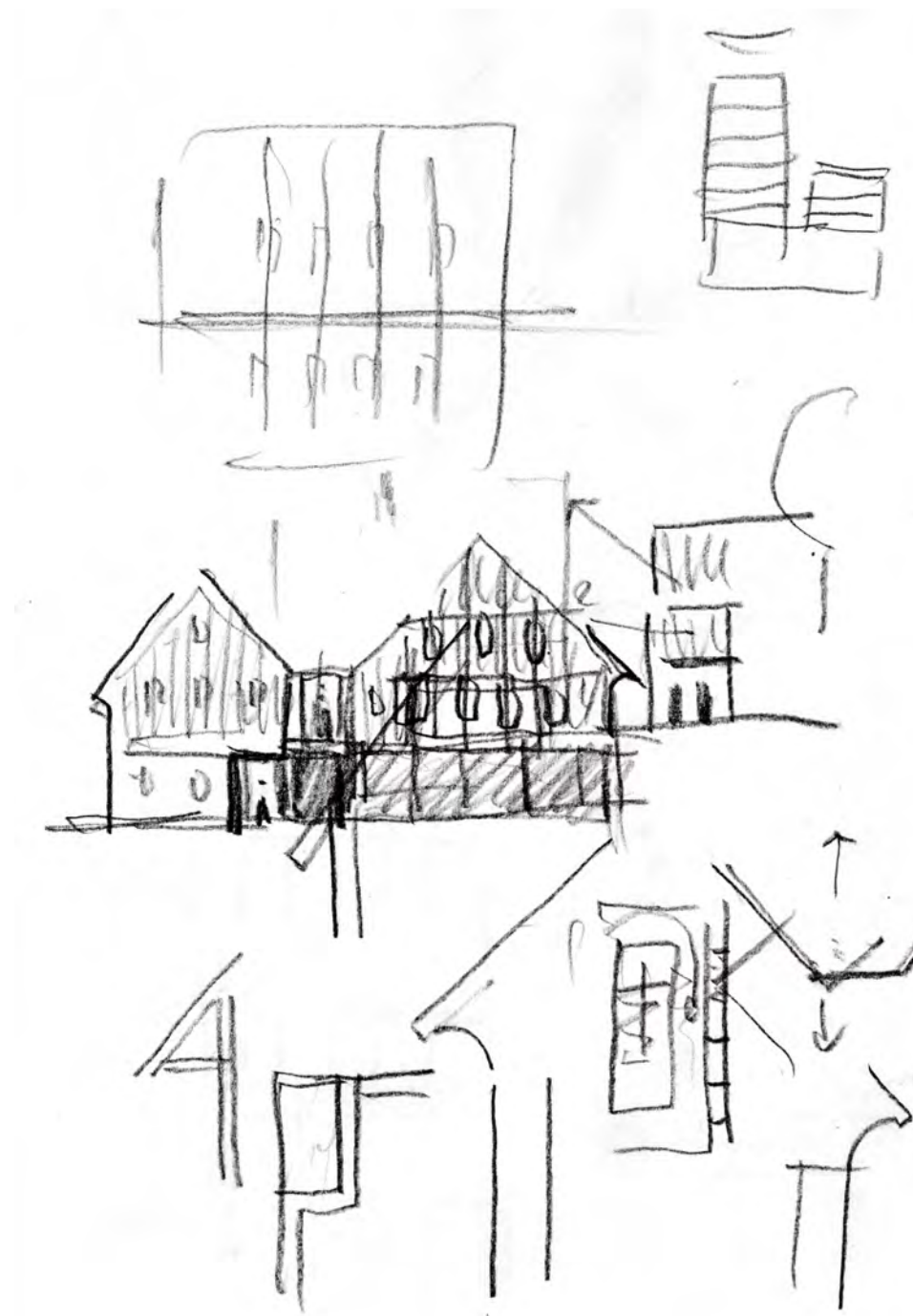
Na južnem delu se objekt odpre na sodobno oblikovano teraso z integriranimi bazenčki (topla in hladna voda), ki naj spomnijo na še danes stoječa betonska korita. Intimnost terase pred zunanjim delom bazena in savn, na katerem se nahajajo prostori za počivanje z ležalniki, bi zagotovili zeleni zastori iz pergol in lesenih paravanov.

7.STARA JAHALNICA (OZ. BIVŠI LOVSKI DOM)

Programska usmeritev za objekt bivšega »lovskega doma« je bila, da se naj vanj umestijo nastanitvene kapacitete nižjega standarda kot tiste v gradu (npr. 3*) oz. tako, da bo med drugim omogočal bivanje tudi n.pr. skupinam mlajših in starejših šolskih otrok za potrebe izletov in šol v naravi. Bližnja in širša okolica Turjaka na to temo nudita mnogo raznolikih možnosti, od pohodništva do kolesarstva, kulturnega in sonaravnega turizma.

Predvideli smo torej umestitev hotelskih sob s pripadajočimi kopalnicami, recepcijo s prostorom za shranjevanje prtljage, kuhinjo s shrambo, jedilnico, učilnice oz. skupne prostore za delavnice in dogodke, pisarne in prostora za zaposlene, sanitarije in vse potrebne tehnične prostore.

V arhitekturnem smislu pa sta obstoječa objekta relativno novodobna (iz 90.-ih let prejšnjega stoletja) in zgolj približno sledita gabaritom in podobi prejšnjih dveh objektov, ki sta stala na dotični lokaciji. Današnji večji objekt naj bi bil občutno zmanjšana konjušnica oz. nekdanja maneža (približno za polovico proti vzhodu), mi ga v gabaritih zarišemo s pomočjo pergole na robu terase, pa tudi s pomočjo tlakov.

Manjši objekt je manj posrečen približek historični pristavi v kontekstu servisnih objektov.

Objekta lovskega doma torej nista le neskladna glede na zgodovinska dejstva, temveč oblikovno tudi vsak sam zase, za povrhu pa še v medsebojnem odnosu. Ključen problem njunih volumnov sta strešini, ki sta obe precej položni in na ta način odstopata od tradicionalnih naklonov gradu in okolice. Poleg tega sta takorekoč »zlepljena« preko zelo nerodnega stika, žlote, ki njuno kompozicijo naredi še bolj problematično.

V osnovi smo torej poskušali skorigirati (dvigniti) strešni naklon obeh objektov, hkrati pa ju toliko razločiti (cezura), da lahko zadihata vsak zase. To smo naredili na dva načina:

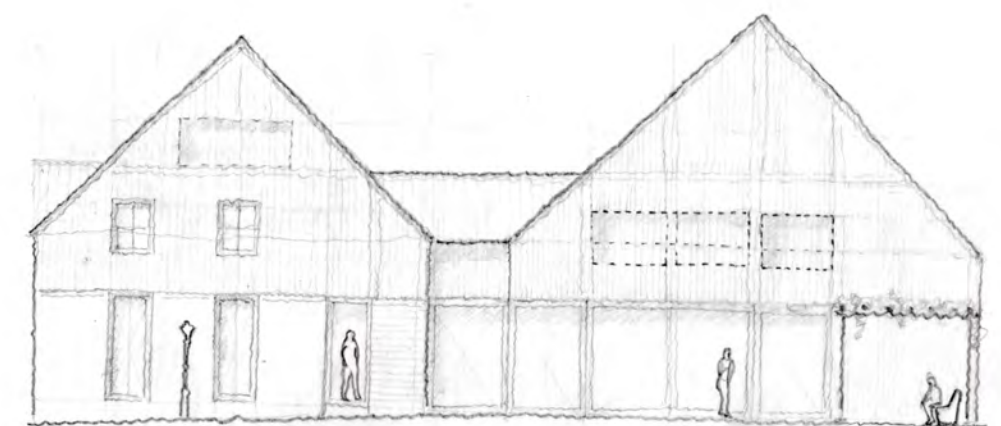
a/ pri prvem smo bili racionalni in smo čim manj posegali v obstoječo konstrukcijo in strukturo, zvišali smo naklone ter zasnovali nove fasade (predvsem z dodatki odprtih na licu pri manjšem zidanem objektu ter pri delni modernizaciji pritličja pri lesenem objektu). Hkrati smo objekta na stiku navidez razmaknili. V ta rahlo povečan volumen smo »spakirali« mnogo spalnih kapacitet.

b/ pri malo bolj ambiciozni varianti prenove obeh objektov smo rahlo dvignili kolenčni zid in ponovno tudi naklone strešin, tako da sta volumna obeh hiš za odtenek večja in višja, hkrati pa premoreta večje kapacitete sob

Pri obeh variantah smo preizkusili nekaj variacij na temo fasad, a bo izbrani projektant v naslednji fazi imel za natančnejše študije več časa. Hkrati smo pri obeh verzijah preizkusili strešne volumne tako s čopom, kot tudi brez njega. Slednji pri povišani strešini ne le da spominja na historične motive pristave, temveč tudi omili »ostrino« novega dviga.

Manjši objekt bi ostal pretežno zidan z eventualnimi oblogami v lesu na svojih zatrepih, medtem ko bi večji ostal pretežno lesen (večina notranje konstrukcije bi se ohranila).

Pri dostopni cesti na Turjak se pri zadnjem daljšem vzponu od vasi višji objekt pokaže v osi smeri dostopa oz. pogleda, zato je njegovo oblikovanje še toliko bolj pomembno, saj je prvi grajeni motiv, ki ga tik pred gradom zaznamo.

Z zunanjo ureditvijo smo poskusili osmisлити oba zunanja prostora, tako teraso proti cesti, ki ima bolj javni značaj, kot tudi dvorišče za večjo hišo, ki naj s svojo teraso in vrtno ureditvijo z vodnim motivom služi predvsem njenim obiskovalcem oz. prebivalcem. Slednji se preko stopnišča navezuje v dve smeri tako na pot proti bivši konjušnici, kot tudi na izvorno dostopno pot ter vodni motiv na jasi v gozdu.

8.ARHEOLOGIJA

Ker arheološke raziskave na Turjaku še niso bile sistematično izvedene, jih je potrebno predvideti za dotično fazo, še posebej zato, ker se bo prenova v pritličjih izvajala v najstarejšem delu gradu, v severnem krilu s palacijem in medzidjem vred. V kolikor bi ob izkopih in sondiranjih prišli do kakšnih relevantnih novih ugotovitev glede starosti in porekla gradu, bi to pomenilo še dodatno vrednost in pomen že sicer spoštljive, starožitne strukture.

Zato se v pritlični prostorih, tako v romanskem palaciju, kot tudi pri medzidju, predvideva možnost transparentnih oz. steklenih tal na podkonstrukciji, ki bo omogočala prezentacijo pomembnih starejših plasti gradu

9.STARI OZ. SPODNJI GRAD

Čeprav Stari grad ne spada v naše območje obdelave, pa predstavlja izjemno pomemben del izvorne zgodbe Turjaka, ki še do danes ni povsem razjasnjena. O tem, kateri izmed gradov je bil pravzaprav prvi, se še danes krešejo strokovna mnenja, a preden se bodo opravile dodatne arheološke raziskave na njegovi lokaciji, bo težko dokazovati natančno časovno poreklo te pozabljene strukture. Stari oz. Spodnji grad zavzema zelo dramatično pozicijo na ozkem pomolu na nižji, zahodni koti pod današnji gradom. Do njega prispemo po ožji stezici (mimo obrambnega grabna), ki pelje skozi gozd z gradu. To povezavo, ki je bila v zgodovini očitno izjemno pomembna (preden so spodnji grad še v srednjem veku delno porušili in opustili), bi bilo potrebno ponovno obuditi oz. urediti in mi smo prvi korak v naših načrtih že nastavili. Povezovalna pot namreč pelje mimo nekdanje jahalnice (lovskega doma) in vodnega motiva na jasi, za katerega smo predlagali oživitev (oz. revitalizacijo) s potrebnimi elementi ureditve.

Opomba Seveda bo potrebno vse predlagane posege, še posebej tiste, ki v stare, historične okvirje dodajajo sodobnejše posege oz. interpretacije, prediskutirati in uskladiti z izbrano ekipo konservatork, ki pripravlja konservatorsko nalogo, pa tudi s predstavniki naročnika.

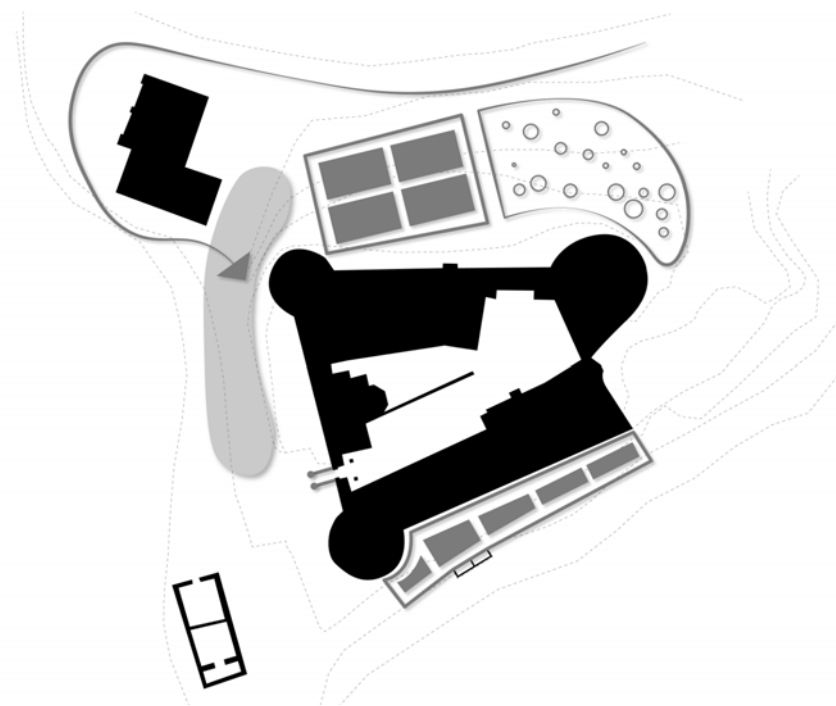
ZELENE UREDITVE GRADU TURJAK SKOZI ZGODOVINO

Mogočni grad Turjak je bil dolga stoletja domovanje ene najpomembnejših plemiških družin pri nas. Stavba sama priča o tej družbeni in statusni pomembnosti, a tudi vpetost v zeleno širšo in ožjo okolico je dokazovala veličino rodbine. Čeprav lega utrdbenega gradu, zavarovana z vseh strani s strmimi pobočji, ni bila idealna za urejanje razkošnih vrtov, so Turjaški uspeli urejati svoje vrtove v koraku z aktualnimi slogi vrtnega snovanja. Pri nas sta se na splošno najbolj izrazila baročno in pozno-krajinsko, kar je primer tudi pri Turjaku.

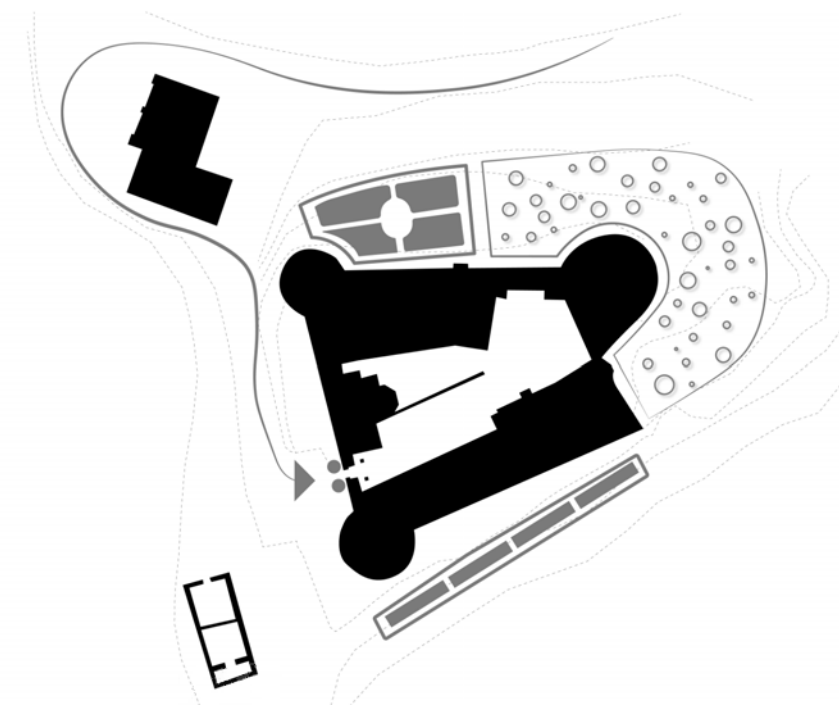
Slika 1: Upodobitve iz poznega 17. stoletja (vir: Valvasorjev Slava vojvodinje Kranjske in skicirna knjiga zanjo)

Podatkov o oblikovani okolici je sicer malo. Od začetkov obstoja gradu (torej nekako od 12. stoletja) pa gotovo lahko predvidimo, da so okoli utrdbe imeli tudi uporabne zelene površine – večinoma v namen pridelave hrane. Šele Valvasor nam zaupa nekaj več podatkov, iz katerih lahko razberemo, da je bil prostor okoli gradu dobro izkoriščen ter je imel poleg utilitarnih funkciji tudi površine reprezentativne oz. estetske vrednosti. Za lažjo predstavo o organiziranosti grajske okolice so nam v pomoč Valvasorjeve grafike in skice, ki jih je več in že v svoji številčnosti pričajo o pomenu plemiške družine kot jo je gotovo priznaval tudi Valvasor (glej slika 1).

Slika 2: Po Valvasorjevih upodobitvah narejena shema s prikazom kuhinjskega vrta (južno), baročni parterni vrt (severno) in ob njem zverinjaka (severno-vzhodno) ter možnega prostora za turnirje pred vhodnim traktom gradu.

V 17. oz. poznem 17. stoletju so imeli ob gradu na južni strani preprosto oblikovan kuhinjski vrt, kjer bi pričakovali tudi prisotnost sadnega drevja. Členitev kuhinjskega vrta sledi formalni zasnovi, več pravokotno oblikovanih polj se je nizalo ob južni fasadi gradu. Za gradom, ob vzhodni stranici na severno stran se je raztezal zverinjak, ograjen in z drevnino zarasel predel za živali, ki sicer ni imel posebnih oblikovnih določil, nasprotno pa velja za baročni vrt, ki je ležal ob njem. Ta je bil na severni strani in je imel reprezentančno funkcijo. Zasnovan je bil v značilni shemi baročnih parternih vrtov – štiridelna členitev, ki je včasih imela vertikalni poudarek na sredini (ta možnost obstaja tudi v danem primeru). Poleg teh oblikovanih zelenih površin je mogoče predvidevati, da so imeli Turjaški tudi prostor za turnirje (na možen objekt v namen turnirjev ob vhodnem delu gradu nakazuje tudi grafika Valvasorja), ki bi ga bilo mogoče locirati na prostoru pred vhodnim pročeljem, ob aktivnem prostoru za konjerejo (glej sliko 2).

Slika 3: Shema prikaza oblikovane okolice gradu v poznem 17. stoletju

Kot vemo, je potrebno pri Valvasorjevih upodobitvah biti nekoliko previdnosti, saj so nekatere grafike prikazovale olepšano stanje grajske okolice (kar včasih izdajo pripravljalne skice). Tako je tudi pri upodobitvi Turjaka in njegove okolice potrebno preudarno pogledati na velik, estetsko premišljen baročni vrt na severni strani. Glede na Valvasorjeve izrise je moral biti ta parterni vrt večjih dimenzij, kot se zdi verjetno glede na dani teren. A ob pogledu na razpotegnjeni severni trakt, viden na Valvasorjevih upodobitvah, lahko proporcionalno zmanjšamo velikost baročnega vrta na manjši prostor ob severnem krilu na zgornji terasi (glej sliko 3).

Iz Valvasorjevih upodobitev je vidno tudi, da je imel baročni parterni vrt zidano ograjo, katere del je bil poudarjen vhod – baročni portal in na severni strani nekakšen objekt. Slednji je imel funkcijo paviljona ali vrtno ute ali celo gazebo, saj je bil tu lep razgled na okolico in na pomembne točke v okolici – spodnji grad in rodbinsko cerkev na bližnji vzpetini.

Iz Valvasorjevega opisa izvemo še, da so vsaj v 17. stoletju uporabljali tudi bolj odmaknjen »zelen kotiček«. Ta je bil od gradu oddaljen kakšne četrt ure ter je bil del urejenega gozda smreke in jelke, kjer je bil tudi izvir (okusne vode). Zaradi prijetne sence in hladu je sem v vročih poletnih dneh rad zahajal tedanji grof Auersperg ter si tu privoščil obed. Tako smemo predvidevati, da je bil ob izviru urejen prostor s klopmi in mizo – najverjetneje kot paviljon – a žal lokacija tega idiličnega kotička ni jasna.

V 18. stoletju so najverjetneje obdržali baročno oblikovanje okolice – parterni vrt, zverinjak in kuhinjski predel, ob katerem pa so se že počasi pojavljali tople grede oz. strukture rastlinjakov, ki so omogočale gojitve bolj zahtevnih rastlin. Ob samem gradu so se torej raztezali travniki z drevjem (na mestu nekdanjega živalskega vrta) in sadnim drevjem. Na mestu okrasnega parternega vrta na severni strani ter ob vhodni stranici je bil urejen vrt z okrasno funkcijo, saj je v katastrskem protokolu poimenovan »genniß Garten«. Isto poimenovanje nosi tudi nekoliko nižje ležeči vrt ob južni strani gradu. Tu je bil tudi steklenjak oziroma »Glashaus«. Ta nam pove, da so imeli Turjaški rastline v mislih tudi v hladnejših mesecih, pozabili pa niso niti na toploljubne plodove, s katerimi so lahko obogatili grajsko mizo. Glede na franciscejski kataster iz zgornjega 19. stoletja lahko vidimo tudi, da so v baročnem slogu urejali večje površine locirane na t.i. Pristavi, nedaleč od gradu, na bolj ravnem predelu – primernejšemu za formalne baročne zasnove. (glej sliko 4).

Slika 4: Franciscejski kataster iz 1823 (vir: franciscejski kataster hranjen v Arhivu RS)

V 19. stoletju, proti koncu stoletja, se tudi na Turjaku pojavi nova moda snovanja vrtov. Žal reambulančni kataster (slednje so izrisovali v drugi polovici 19. stoletja) ne kaže novosti na območju grajske okolice, a glede na podatke iz 20. stoletja in glede na nekatere ohranjene prvine v grajski okolici je jasno, da so Turjaški snovali svoj prostor v novem krajinskem slogu. Slednji je bil pri nas kontinentalno zaznamovan v duhu poznega sloga, a je še vedno poudarjal novo romantično dojemanje narave – z vzgibi sublimnega, kar je gozdnati prostor Turjak lepo dopolnjeval. Grajska gospoda je tako neposredno okolico gradu povezala z gozdnim zaledjem, kar se še danes kaže v lepo speljanih sprehajalnih poteh na gozdnatem pobočje, ponekod še zaznamovanim z izbranimi drevesnimi vrstami.

Slika 5: Upodobitve Ladislava Benescha s romantičnimi prikazi mogočnega Turjaka (vir: Ladislav Benesch, Turjak)

V poznem 19. in zgodnjem 20. stoletju se je oblikovani grajski začel že ob vznožju grajske vzpetine, dvigoval se je od utrjene brežine nad cesto do gradu. Na tej prvi terasi – urejeni tratni ploskvi – je bil zasajen lipov drevored, ki je viden še danes. Ta del vrta so imenovali valet; nudil je prijetno senco, sprehajališče gospodičnam in razvedrilo gospodom, ki so tu poleti igrali tenis. Kot so povedali domačini, so od gradu v dolino vodile negovane peščene poti. Posute z belim peskom so se spiralno vile navzdol, spremljale pa so jih zelene klopi, na katerih so se lahko odpočili in razgledovali po okolici. Poti so vodile tudi do romantično urejenega kotička pod ruševinami spodnjega gradu, kjer je »sredi dehtečega cvetja stal vodnjak, ki je dajal divji naravi čaroben pridih«. Mogoče so ravno to pot, ki je vodila do romantičnega kotička z vodnjakom, domačini poimenovali »grofovsko steza«. Po njej naj bi se vsak dan sprehajal grof Herward (1875–1925) s palico v roki, ves zamišljen, hodeč po vijugasti stezi v dolino. Tu se moramo spomniti Valvasorjeve omembe urejenega kotička v gozdu, kjer je tedanji grof rad malical. Vidimo lahko, da so Turjaški ta prostor za posedanje ob izviru v senci smrek in jelk ohranili in očitno vzdrževali vsaj od 17. stoletja. Zato je tudi možnost, da so imeli tu urejen paviljon ali drugo preprostejšo površino za sedenje, zelo verjetna. S pomočjo nadaljnjih raziskav bi se lahko določil natančneje prostor tega zanimivega motiva, ki bi ga lahko naknadno vključili v sodobno urejanje grajske okolice.

Poleg steklenjaka in toplih gred omenimo med manjšimi objekti še hladilnico, ki so jo zgradili za shranjevanje hrane (predvsem mesa). Polnili so jo z ledom, ki so ga pozimi izsekali iz bajerja pod sedanjo cesto Ljubljana–Kočevje ter ga tri dni z vozovi vozili v hladilnico. Zgrajena je bila s premišljeno izrabo terena

– skrita v brežini vrtno terase pod gradom, ob nekdanjem lipovem drevoredu (valetu) – in je dlje časa vzdrževala nižjo temperaturo; tako je lahko pripeljani led ohranila vse leto. Hladilnica je v osnovi ohranjena in lahko vanjo vstopimo še danes. Ker je bila preprosto obokana in centralno zasnovana, je omogočala enakomerno hlajenje z vseh strani (če si predstavljamo, da so hrano postavili v sredino, led pa po krožnem oboku).

Severni del grajske okolice so določali:

- omenjeni lipov drevored, ki danes potrebuje poživitev oz. ponovno vzpostavitev celotne linije drevja,

- drevored raste na terasi, s katere je mogoč vstop v **ledenico oz. hladilnico**,

- iz te terase je dostop na drugo potekal po še danes vidni poti, glede na ohranjene fotografije medvojnega časa pa je vodila na višjo teraso še zavita pot, usmerjena na **zadnji predel (vzhodni) gradu**, kjer je bila urejena razširitev, najverjetneje zopet s funkcijo razgledišča,

- k severnemu predelu grajske okolice dodajmo tudi **manjši urejeni predel z vodnim motivom** (pri nekdanjih hlevih oz. lovskem domu), kjer je opaziti ostanke urejenega prostora za posedanje in prisotnost grmovnih vrst, primernih za striženje ter vzpostavljanje zelenih ambientov, spominjajočih na paviljone (treillage).

Slika 6: pogled na severni predel grajske okolice (vir: fotografija iz fonda dokumentacije ob obnovi gradu Turjak iz devetdesetih let preteklega stoletja)

Vhodni del v grad determinira mogočna **stara lipa**, ki je bila v preteklosti že predmet drevesne kirurgije ter primerno sanirana. Nedaleč od slednje raste še en star primerek lipe, ki ga je vredno ohraniti. Ti drevesni habitusi so pred grajsko vhodno pročelje postavljali poseben zastor. Prihajajoči obiskovalec je skozi usmerjen pogled s približevanjem gradu zaznaval oddaljeno gozdnato okolico in okras južnega predela grajskega vrta. Atmosfera mogočnih lip je morala biti navdihujoča, kar dokazujejo tudi znana pesnitev o Turjaški Rozamundi ali podobe sproščeni obiskovalcev na še ohranjenih fotografijah.

Grajsko dvorišče je bilo deloma ozelenjeno. Vegetacija je bila prisotna predvsem v obliki popenjavk (trta, bršljan ipd.), nekaj pa je bilo tudi grmičaste zarasti in predvsem posodovk. Deloma peščena in deloma tlakovana površina je bila predvsem pohodna (možnosti sedenja ni bila v ospredju, še celo v baročnem času so avijarije na dvorišču uživali s posrednim poslušanju v razkošnih sobanah).

Slika 7: Urejen prostor za sedenje pod orjaško lipo pred gradom (vir: časopis Ilustrirani Slovenec)

Južni del urejene grajske okolice so sestavljali predeli namenjeni pridelavi in okrasu, imelo torej uporabno in estetsko funkcijo, ki sta se deloma prepletali. Prostor ob konjušnici je ime na južni strani urejene steklenjake, na južnem pobočju pod gradom pa so se v ravni liniji vrstile tudi nižje tolpe grede, katerih sledi so še prisotne v prostoru. Členitev južnega grajskega pobočja je bila tako linijska, samo pobočje pa v veliki meri nezaraščeno (gozdni rob je bil veliko nižje kot je danes). Med vertikalnimi elementi v tem delu je prepoznati senčnico (pergolo), ki pokriva spodnjo sprehajalno pot ter sadna drevesa, ki so razporejena po pobočju v pravilnih linijah. Med južnim stolpom in konjušnico je bil urejen bogatejše zasajen vrt, kjer prepoznamo poleg uporabnih gred tudi cvetlični okras (glede na nekatere fotografije). Slednji je bil organiziran v t.i. cvetlično preprogo eliptičnih oblik (izhaja iz Teppichbeten) in je v svojem okrilju ponujal tudi prostor za sedenje. Ob tem motivu so bile v pravilni shemi razporejene grede, sledilo jim je okrasno grmičevje (mogoče grmičaste vrtnice) ter dalje tople grede in sadno drevje, ki sta zgornji dve peščeni poti vodila do uravnanega predela na vzhodu. Slednji je nad gredami dvignjen in na zgornji strani zamejen s skalnato steno, ki jo danes obrašča bršljan. Prostor je bil mogoče namenjen igram z žogo oz. je pomenil privatni odmik za prebivalce gradu, kar še poudarja odmaknjena manjša spodnja terasa, kjer je bil nemara vodnjak. Na vzhodni strani je bil tudi objekt, katerega funkcija ni čisto jasna (kmečka hiša) in je nemara tudi služil kot del vrtnih motivov, kar je bilo za sentimentalno obarvani pozni-krajinski slog značilno.

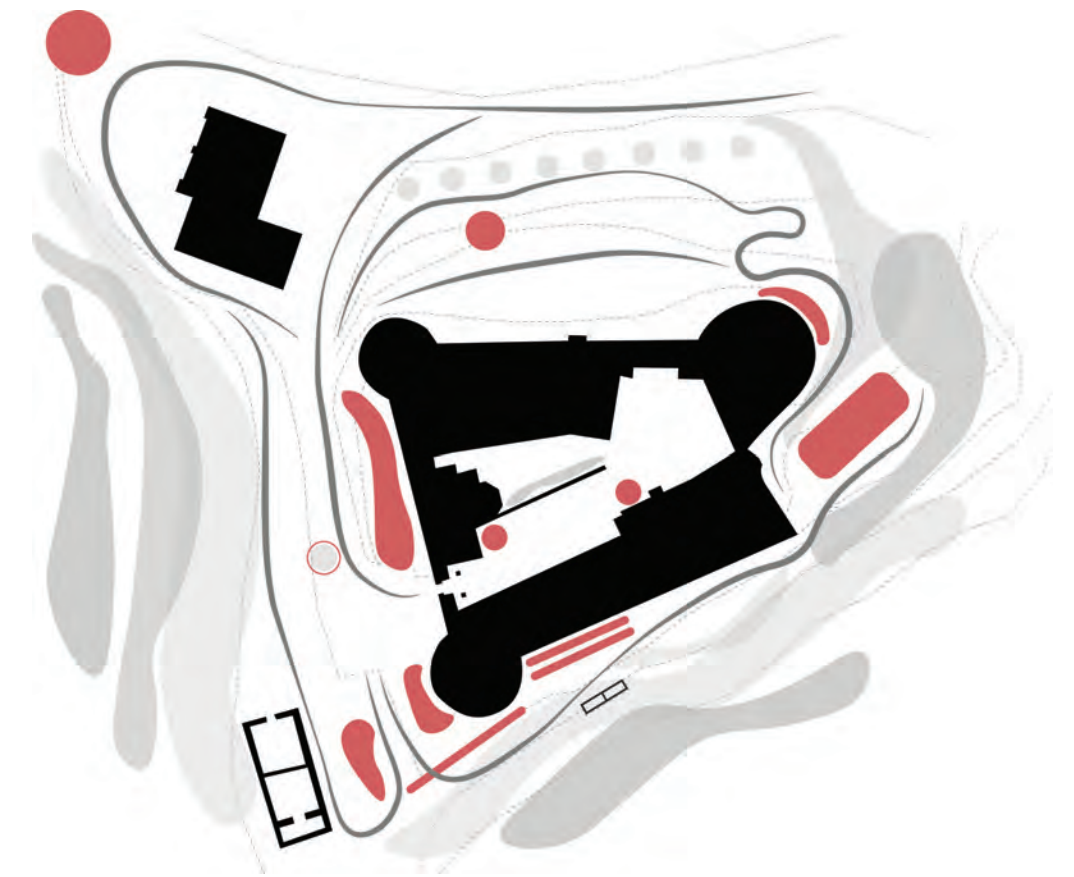

Slika 8: južno del grajske okolice na predvojni fotografiji (vir: razglednica iz medvojne časa)

Slika 9: nekaj primerov v oblikovanje poznega-krajinskega sloga v Nemčiji (vir: splet - Babelsberg)

Zgoraj opisane predele grajske okolice in prisotne motive smo zajeli tudi v shemi, kjer smo označili glavne smeri gibanja po prostoru – dostopne poti so nas k gradu pripeljale iz treh smeri (za severnim gospodarskim objektom, po obstoječi glavni poti ter ob vzhodni grajski stranici na južno pobočje) in izstopajoče krajinsko-arhitekturne motive, ki jih je ponekod deloma še mogoče prepoznati v prostoru – lipov drevored in velika lipa na vhodu, ledenica, vzhodno razgledišče, manjša terasa na vzhodu, linijske zasaditvene strukture na južne pobočju, bogatejša zasaditev na jugu in manjši predel z vodnim motivom v gozdnem robu na severozahodu (glej slika 10).

Slika 10: Shematski prikaz pozno-krajinske zasnove ob gradu Turjak

Glede vrtno ureditve gradu Turjak je največ podatkov mogoče razbrati prav za to zadnjo fazo, pozni-krajinski slog. Sledi slednjega so še pripotne na nekaterih fotografijah in upodobitvah ter iz ohranjenih pričevanj vaščanov. Zato nam je to slogovno oblikovanje nudilo osnovo pri iskanju možnih ureditev v zeleni okolici gradu.

Na shemi delne rekonstrukcije smo izluščili elemente oz. motive, ki smo jih pri podanih dveh predlogih nadgrajevali, ob upoštevanju logike prostora in smiselnosti vključevanja v današnji prostor. Shema delne rekonstrukcije prikazuje:

- lipov drevored na spodnji severni terasi s peščeno podlago pod lipami in s poudarjenim vstopom v ledenico;

- na zgornji severni terasi je označena pot, ki je vodila do zadnje razglede točke (na vzhodu), tu se sicer pojavlja vprašanje ureditve zgornje terase v večjem detajlu, saj nekateri podatki nakazujejo na določeno geometrijsko prostorsko ureditev (mogoče celo na objekt, mogoče je, da so tu imeli tudi kiparski okras), kar pa bi morali še razjasniti z nadaljnjimi analizami;

- prikazan je tudi manjši prostor z vodnim motivom, ki predstavlja tudi eno od vstopnih točk v sistem sprehajalnih poti v gozdu – tudi sprehajalne poti bi potrebovalo nadaljnjo analizo in raziskovanje, saj je na eni ob poti opaziti premišljeno zasaditev borovcev (podobnost se kaže z Mokricami, še eno posestjo Auerspergov);

- Od tega skrajno severno-zahodnega motiva je vodila peščena pot do gradu, ki je na enem delu nudila tudi prehod preko stopnišča – ta del se upošteva, kot tudi dostopna pot do same konjušnice oz. gospodarskega objekta z rastlinjakom; Poudarjen je prostor lipe na vhodnem delu gradu in zasaditev pred portalom (ob mostičku, ki je vodil v grad);

- Dvorišče se ohranja v čim bolj preprosti ureditvi (pesek, tlakovanje oz. kanalete in delna zasaditev);

- Južni del vrtnih ureditev sledi geometrijski shemi, kot jo je mogoče razbrati iz fotografij (predvsem tistih iz zraka) – preplet cvetličnih in zelenjavnih gredic spremlja sadno drevje in različne grmovnice. Med zasaditvami je zanimiv predvsem eliptično zasnovan cvetlični predel, kjer je bila tudi klop in je bila točka razgledišča. Utilitarno funkcijo imajo tudi rastlinjak ob gospodarskem objektu spodaj in tople grede, ki se vijejo ob srednji sprehajalni poti. Poti v tem delu so si različne – najvišjo, ob grajskem objektu spremljajo predvsem sadna drevja, srednjo različne gredice in tople grede, spodnjo pa pergola, ki se je vila skoraj po celotni dolžini steze;

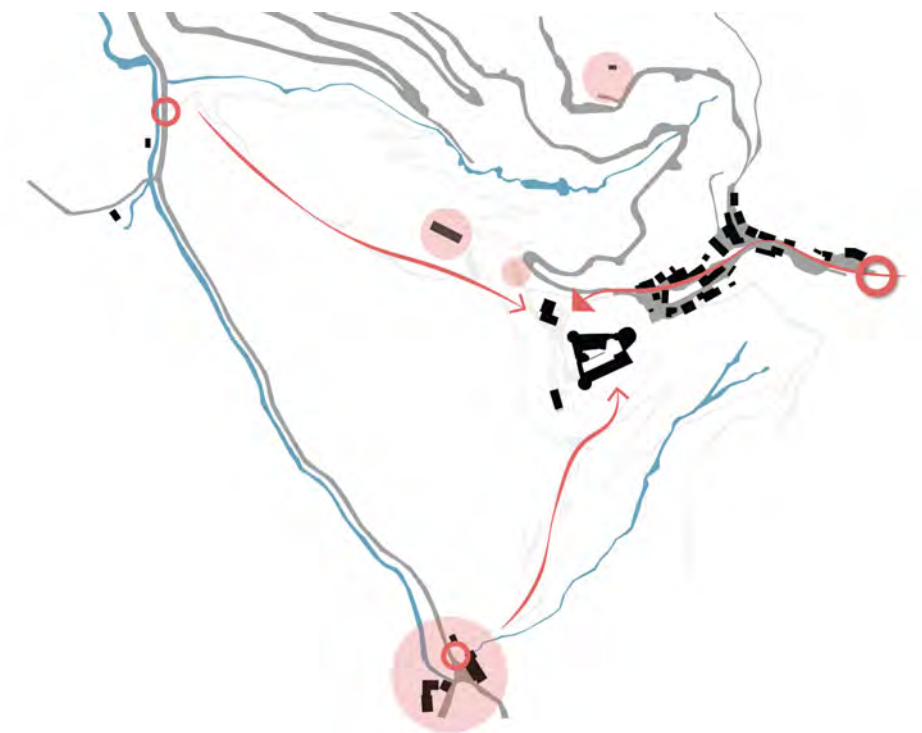
- Jugo-vzhodni del je imel terasasto členitev v strmem bregu iz katerega so nekdanji prebivalci gradu uspeli pridobiti ravno peščeno površino. Iz te večje »ploščadi«, ki je bila na južni strani obrobljena z gredami, na severni pa s skalo, ki jo danes obrašča bršljan, je vodila pot v manjši, intimnejši prostor, kjer je bil nemara urejen vodni motiv – kar bi morali še preučiti (enako velja za bližnjo

kmečko hišo, ki je danes ni več, a je tedaj mogoče bila del vrtno zasnove).

- Kot je mogoče razbrati iz zgornjega opisa ima ožja zelena okolica gradu Turjak odprtih še veliko vprašanj. Za kvalitetnejšo oz. bolj historičnemu vrtu sledečo zasnovo bi morali pridobiti še kar nekaj odgovorov na dana vprašanja in mogoče bi prišli še do novih odkritij, ki bi lahko vplivala na krajinsko-arhitekturno snovanje grajske okolice.

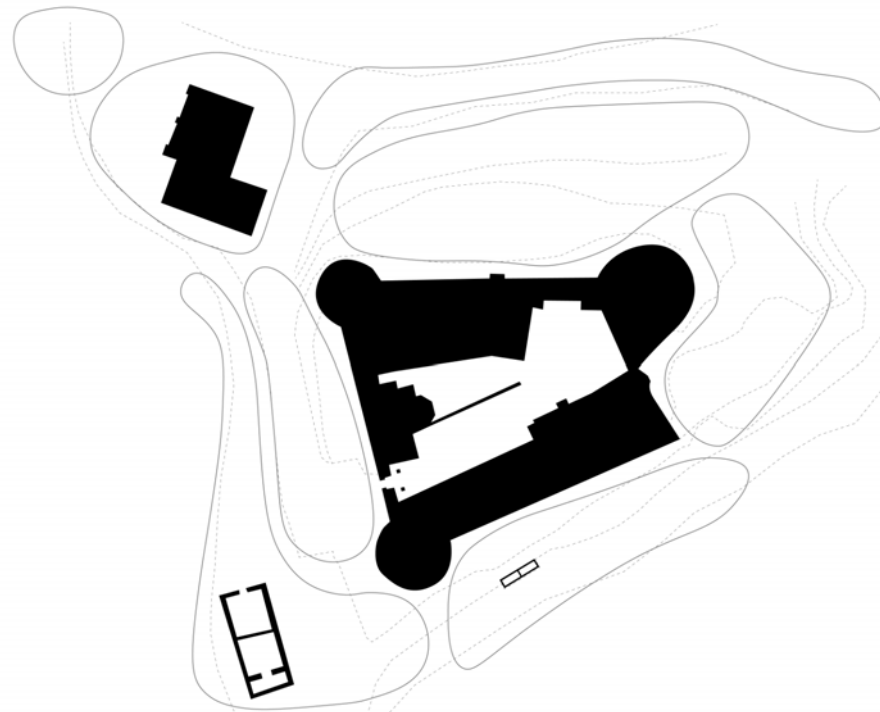
ANALIZE

Na podlagi razpoložljivih in zgoraj pokazan zgodovinskih podatkov ter njihove analize in interpretacije so bile narejene različne analize, s katerimi smo želeli čim bolj celostno brati prostor ter so nam nudile že podlago za iskanje možnih predlogov urejanja odprtih zelenih prostorov gradu Turjak. Za analitični del je bilo pomembno tudi terensko delo.

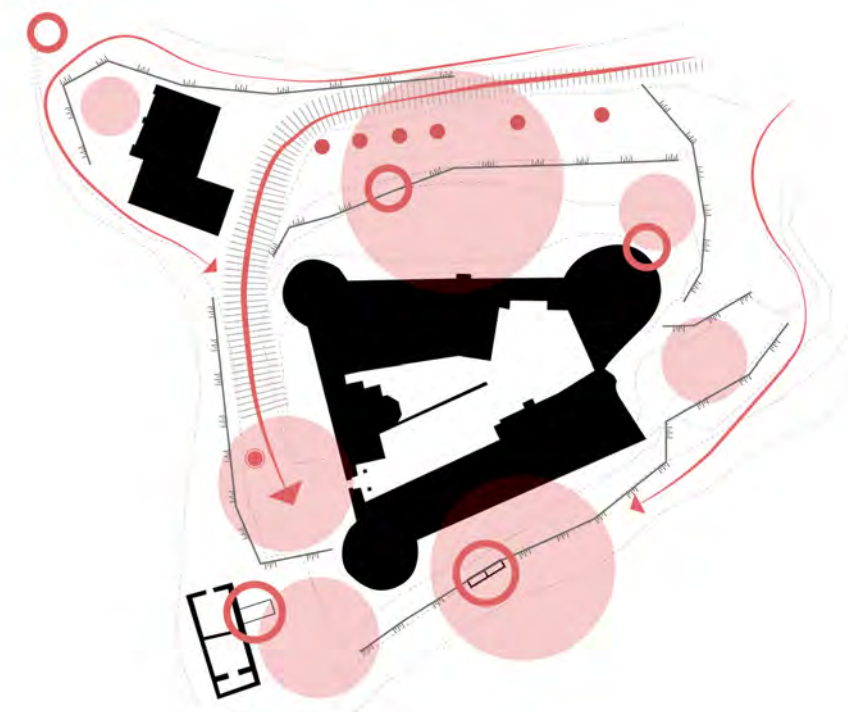
Analiza širšega območja z dostopnimi potmi.

Shema prikazuje širšo okolico gradu, v katero so zajete pomembne vizualne točke (družinska cerkev, spodnji grad), ki so utrdbeni grad Turjak prepoznavno umeščale v zeleno okolje gričevnatega in gozdnatega sveta. Izpostavili smo tudi vodna telesa, saj so sprehajalne poti vodile v doline k okoliškim potokom in tam prisotnim mlinom (in žagam). Ob tem se nam prikaže tudi pomembnost dostopnosti do gradu, ki je še danes berljiva v prostoru (iz južne, vzhodne in zahodne poti).

Analiza prostorskih sklopov.

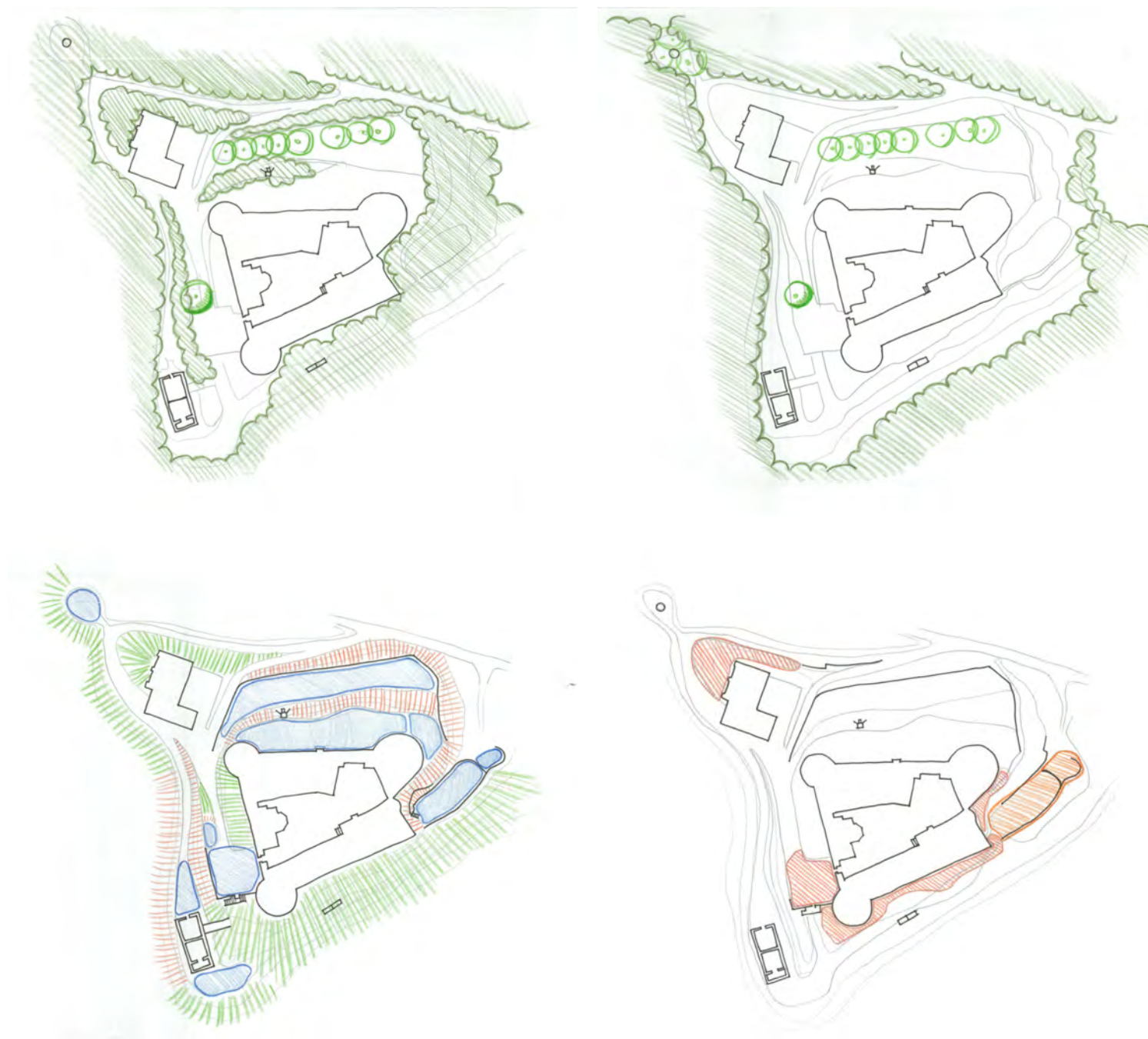
Strm teren ob grajskem objektu so prebivalci gradu znali spretno izkoristiti pri urejanju in vnašanju vrtnih zasnov. Pri tem so se prilagajali danim razmeram – uravnali pobočje, kjer je bilo to mogoče oz. vodili sprehajalne poti tako, da so izkoristili lego in klimo. Ob tem so se izoblikovali prostorski sklopi kot vstopna linija, ki jo označuje obstoječi koridor dreves, predel severnih teras, manjše uravnave na vzhodnem delu, razpotegnjeno južno pobočje, ki na jugo-zahodnem delu nudi manjšo razširitev, vhodni segment z staro lipo, predel ob severnem gospodarskem poslopju, ob katerem je v gozdu skrit še en manjši uravnan predel.

Analiza ožjega odprtega prostora ob gradu Turjak

Odprti prostor okoli gradu zaznamujejo predeli večjih uravnav oz. manjših naklonov, ki so bili izkoriščeni za različno rabo. Prepoznamo: predel severnih teras, ki predstavlja večji obseg uravnanega terena primerne za vrtno ureditve; vzhodno razgledišče z funkcijo manjšega razgledišča na vas Turjak; manjšo teraso na severni strani, ki je skorajda izkopana v strmo brežino; južno pobočje pod južnim krilom; južno uravnavo ob nekdanjem gospodarskem objektu z mostovžem; vhodni plato z grajsko lipo; danes močno zaraščena uravnava za nekdanjimi hlevi oz. lovskim domom. Na teh prostorih ali v njihovi neposredni bližini se je ohranilo nekaj zanimivih motivov oz. lahko izstopajoče elemente gradu povežemo z odprtim prostorom. Tako prepoznamo med motivi: ledenico, relief mogočnega turna na severnem stolpu, tople grede, mostovž gospodarskega objekta, mogočno lipo in manjši vodni motiv v gozdu ob začetku sprehajalne poti do spodnjega gradu.

Ob terenskem pregledu in s pomočjo zgodovinskih podatkov smo lahko razbrali tudi, da so bili dostopi do gradu mogoči iz več smeri. Dostopne poti so nas k gradu pripeljale vsaj iz treh smeri – po še danes obstoječi in sedaj glavni poti, ki pelje neposredno k vhodu v grad in je sicer kasnejšega nastanka, po starejši poti, ki je danes še prehodna za severnim gospodarskim objektom in po že bolj zaraščeni (peš) poti, ki teče iz konca vasi ob vzhodni grajski stranici na južno pobočje.

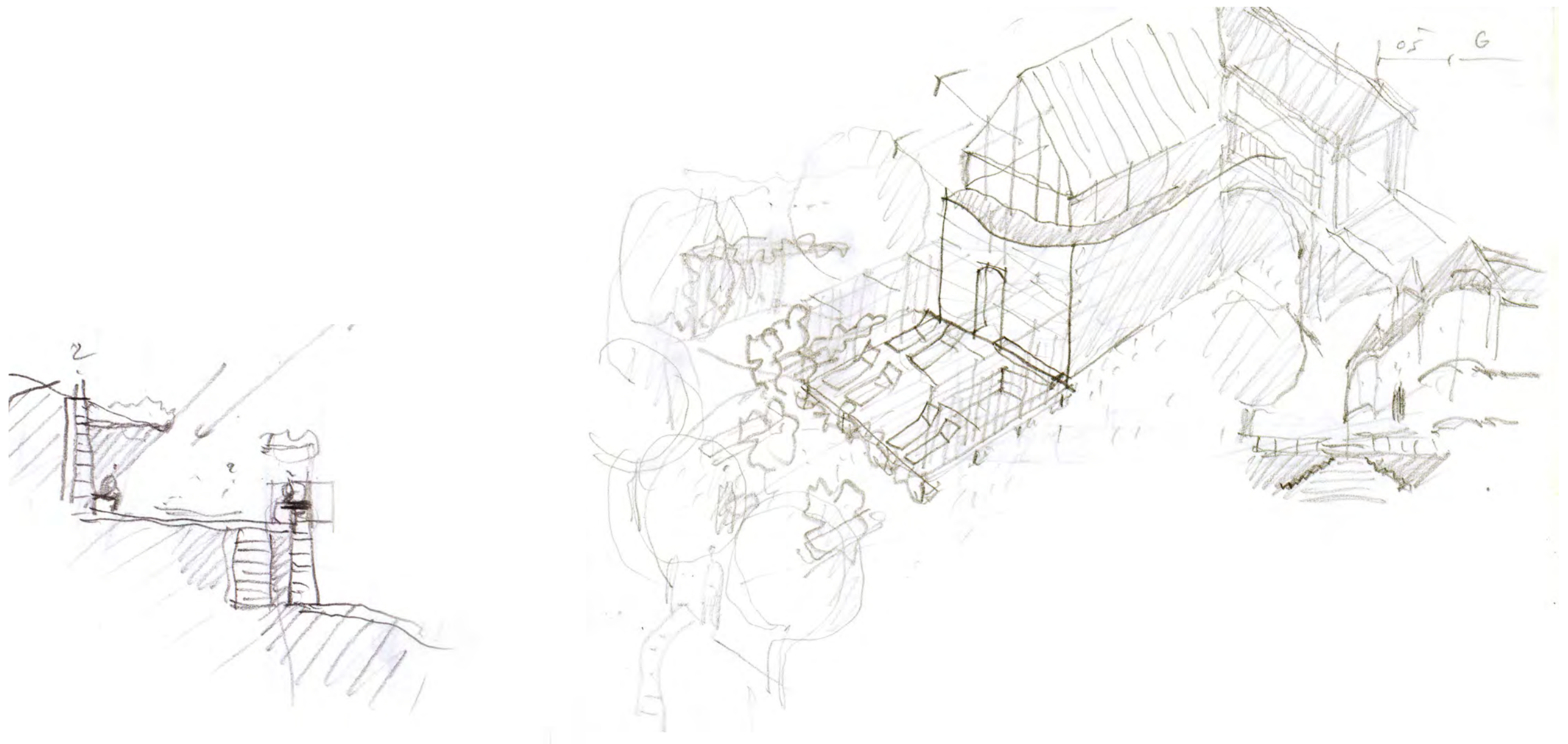

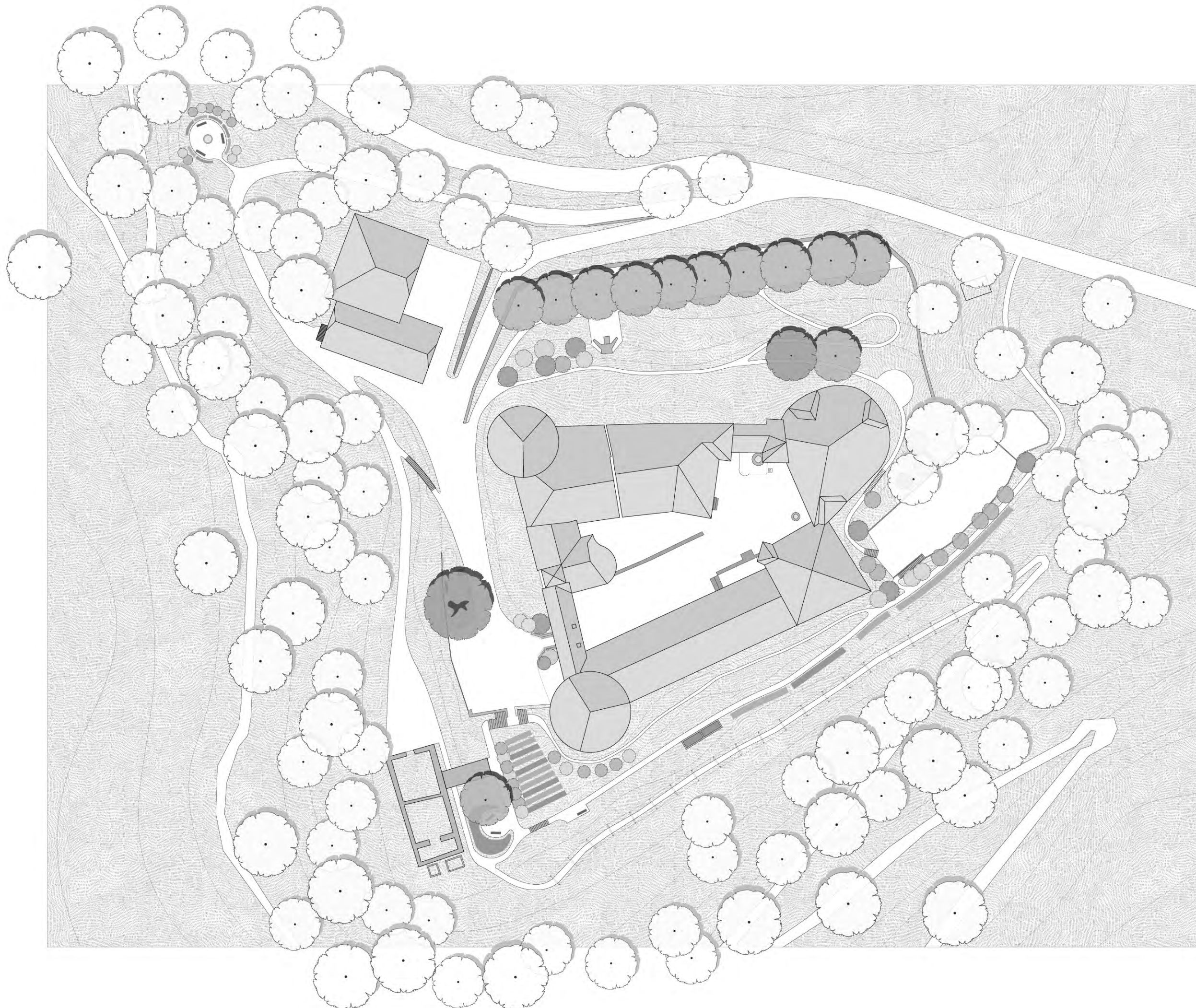
Analiza vegetativnega pokrova in oblikovanih zelenih prvin v prostoru

Ožja grajska okolica je danes determinirana z močnim gozdnim robom, ki je bil v preteklosti (predvsem na jugu) nižje. Močnejše so se zarastli tudi predeli ob gospodarskih poslopih, celoten vhodni predel in območje ledenice. Kot je nakazano v shemi je potrebno čiščenje vegetacijskega pokrova neposredno ob gradu (izpostavljeni so z rdečo označeni predeli), tako bodo tudi jasneje vidni uravnani predeli, ki so nudili večjo izrabo vrtnega prostora (označeni z modro).

IDEJNA PREDLOGA UREDITVE ODPRTIH PROSTOROV OB GRADU TURJAK

Pregled arhivskih virov, sočasne literature, ohranjene dokumentacije ob prenovi gradu Turjak, terensko delo in analiza ter interpretacija pridobljenih podatkov nam so omogočili ustvariti jasnejšo sliko o stanju nekdanjih zelenih ureditev ob gradu Turjak kot smo jih shematsko zajeli tudi v prikazu delne rekonstrukcije urejenih zelenih površin ob gradu Turjak. Ta shema je bila tudi podlaga za dva idejna predloga ureditve, ki sta predstavljena spodaj in ki, poleg zelenih struktur, slonečih na historičnih vrtnih zasnovah, iščeta sodobnejše rešitve v oblikovanju zelenega grajskega prostora.

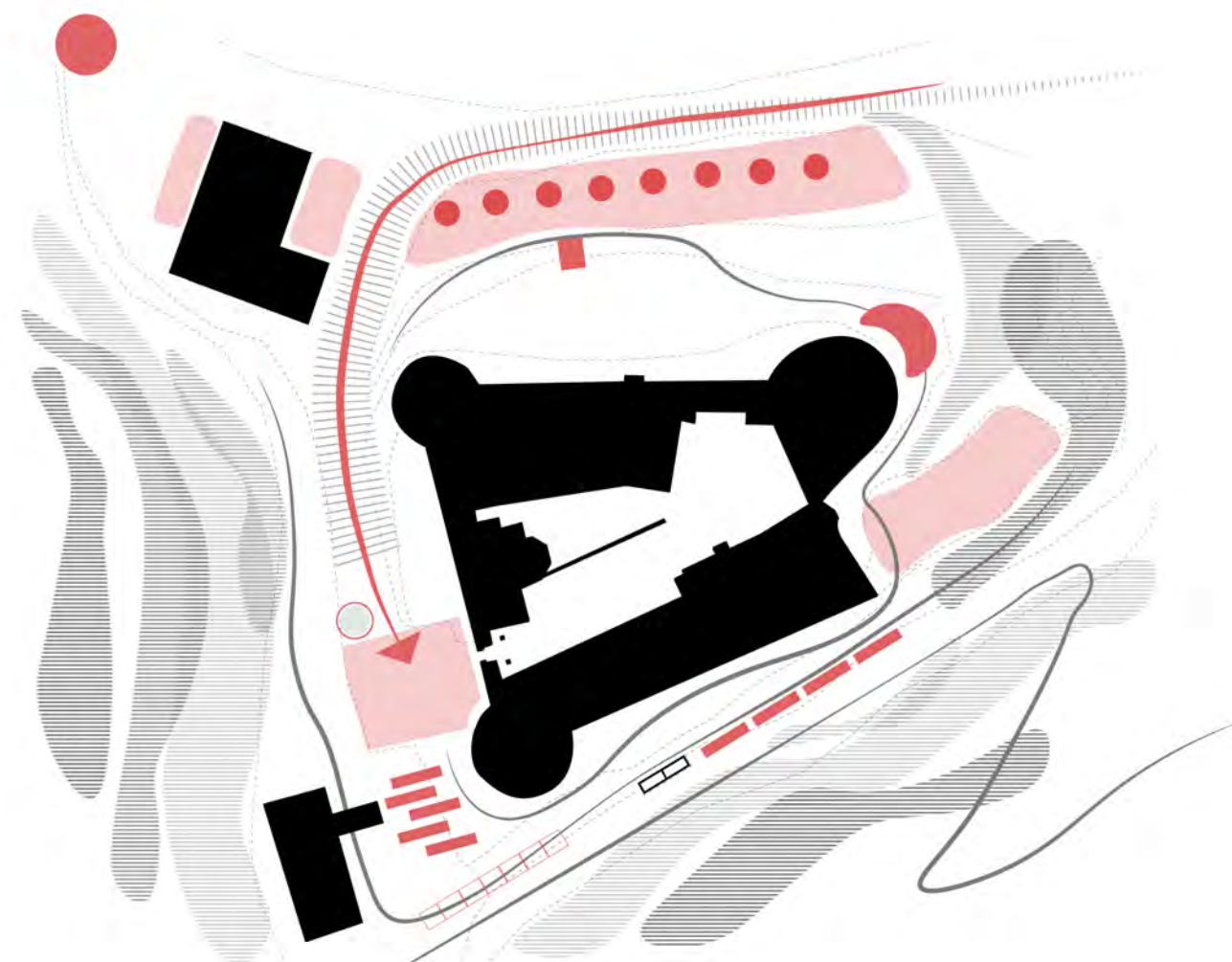
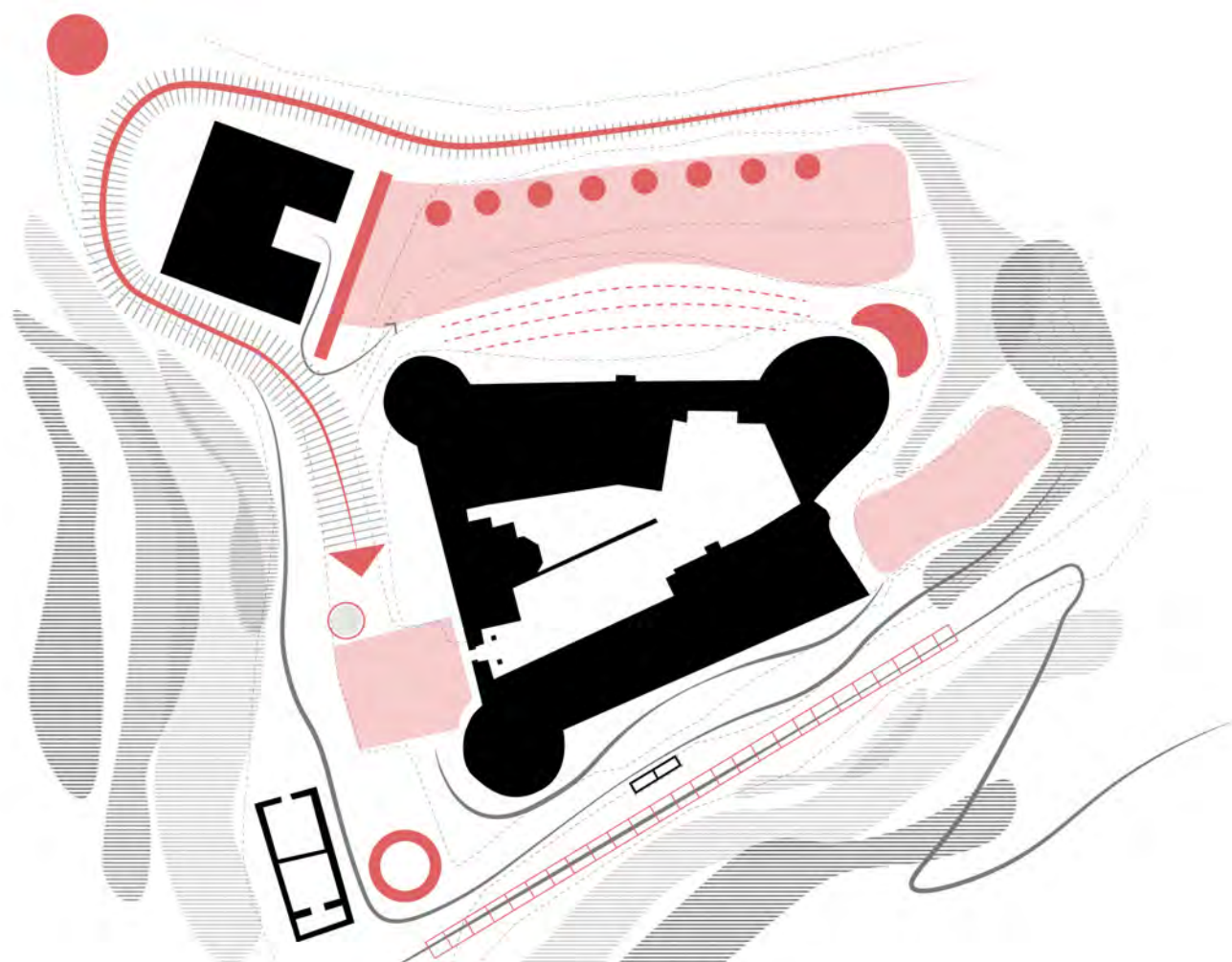

grad TURJAK
delna rekonstrukcija

delna rekonstrukcija zelenih površin

Atelje Ostan Pavlin // okt 2021

Shemnatski prikaz različnih možnih glavnih dostopov idejnega predloga A

Shema prikazuje dostop, večje uravnave v terenu in poudarke v oblikovanju krajine – drevoredna linija na severu, linja gredic na južni strani, lipa ob peščeni vstopni terasi, vzhodna peščena teras in razgledišče, manjši predel v gozdu na severozahodu in ureditve ob nekdanjem lovskem domu so bistvene prvine zasnove, ki se jasno naslanjajo na historično ureditev okolice.

Idejni predlog A

Prvi idejni predlog se od historičnih struktur ne želi močno odmakniti. Tako ohranja prepoznavne dostopne poti, bistvene strukture v prostoru (drevoredi, linijska razporeditev južnega pobočja itn.) in se dodaja še vedno v geometrijski zasnovi nekoliko razrahljan besednjak.

Dostopni poti ostajata iz severa – pred in za severnim, nekdanjim gospodarskim objektom. Obudi pa se tudi sprehajalna pot iz vzhodne strani. Glavni dostop še vedno poudarja vizualno dominanten grad, nas pa pot, ki pelje za nekdanjim gospodarskim objektom navaja tudi na dejstvo gozdnate zelene okolice, saj nas pelje po gozdnem robu in mimo manjše ureditve z vodnim motivom. Obiskovalec se tako lahko sreča z gradom – s prvim vtisom grba Turjaških na pročelju gradu, z pogledom na vhodno partijo gradu ali ob mogočnem volumnu gozda, v katerega ga povabi urjen vhod v manjši vrtni predel z vodo ter nato dalje do gradu, ki ga sedaj zagleda tudi bolj frontalno.

Pred grajskim vhodom se uredi peščena ploščad s klopmi, saj se po očiščenju pobočji razpira mogočen razgled na okolico. Prostoru ob vhodu dominira lipa oz. lipi, ki se ju ohranja (hkrati pa skrbi za pomlajevanje). Dvorišče gradu v čim večji meri ohranja historično podobo – peščeno in ozelenjeno s popenjavkami, manjšimi grmovnicami in posodovkami.

Severne terase so preprosto zasnovane, saj se z odprtimi travnatimi površinami poudarja mogočnost gradu in prostor lažje nameni več-funkcionalni rabi. Po spodnji terasi nas vodi peščena pot mimo ledenice (ki je v prostorski ureditvi bolj poudarjena) mimo drevoreda, katerega linija se vzpostavi v celoti, do vhodnega razgledišča, kjer je prostor za sedenje in uživanje v pogledih. Obe terasi sta zatravljeni, njuna travna podlaga pa mora ustrezati uporabi večje množice, saj je ta prostor primeren za različne dejavnost – tu se lahko odvijajo turnirske igre, viteške igre, predstave, prireditve itn., saj dvignjena terasa omogoča prostor za gledalce.

Od severnih teras se lahko sprehajalec odpravi mimo večnamenskega prenovljenega objekta do gozda. Terasi pred in za objektom nudita prostor za obiskovalce in sta poleg gostinske rabe lahko namenjeni tudi drugim dejavnostim (glasbene, literarne prireditve na prostem itn.). Zelena terasa na zahodu je dvignjena, a vizualno še veno vezana na obdajajoči gozd. V slednjega je mogoč vstop skozi oblikovan vrtni prostor, kjer se »obudi« vrtni motiv. Še obstoječi okrogli bazenček postane nosilec oblikovanja, saj se v krožni zasnovi uredi celoten prostor – tako vegetacija kot klopi. Od tu je mogoče nadaljevati pot po urejenih sprehajalnih poteh v gozdu.

Na južno stran grajske okolice lahko pridemo mimo vhodnega dela gradu tako, da se spustimo po obnovljenem stopnišču v vrt, po poti od severnega objekta ob gozdnem robu, mimo ponovno vzpostavljenega stopnišče, pod lipo in mostom

neposredno v južni vrt ali celo iz vzhodne smeri po peščeni poti. Južno pobočje označuje nekdanji gospodarski objekt, ki ima sedaj novo rabo. Za njim se, sledeč starejšim gredam, uredi nove vrtno motive (vodni motiv). Od tu se je po pobočju mogoče sprehoditi po več poteh proti vzhodu – mimo cvetličnih gred, ki so geometrijsko urejene in poudarjajo linijskost prostora – se lahko sprehodimo po:

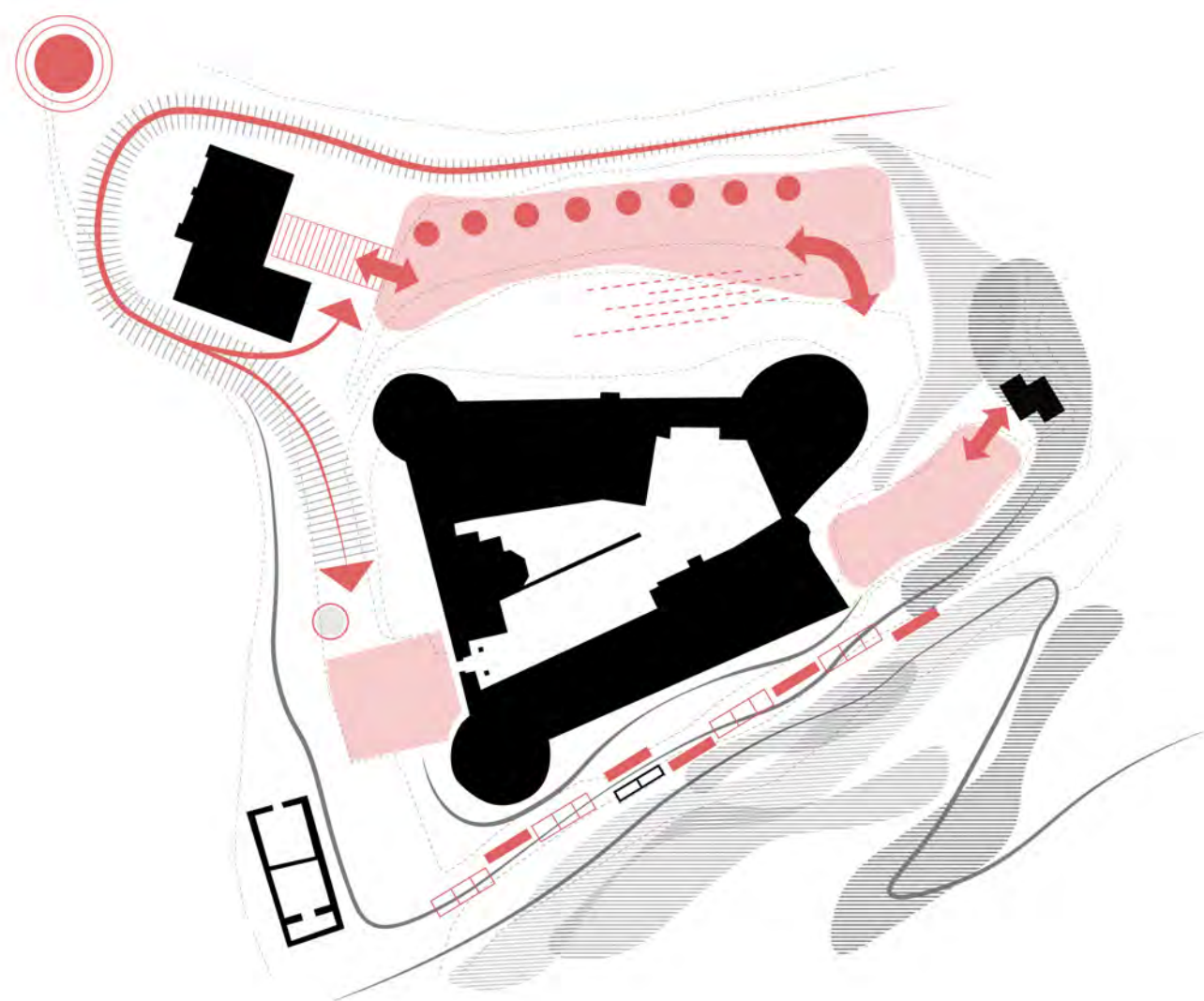
- Poti ob grajskem objektu, ki ga določajo sadna drevesa,

- po nižji poti, ob kateri so urejene pravokotno oblikovane gredice, sledeče nekdanjim toplim gredam (z dišavnicami in cveticami oz. tudi zelenjavo),

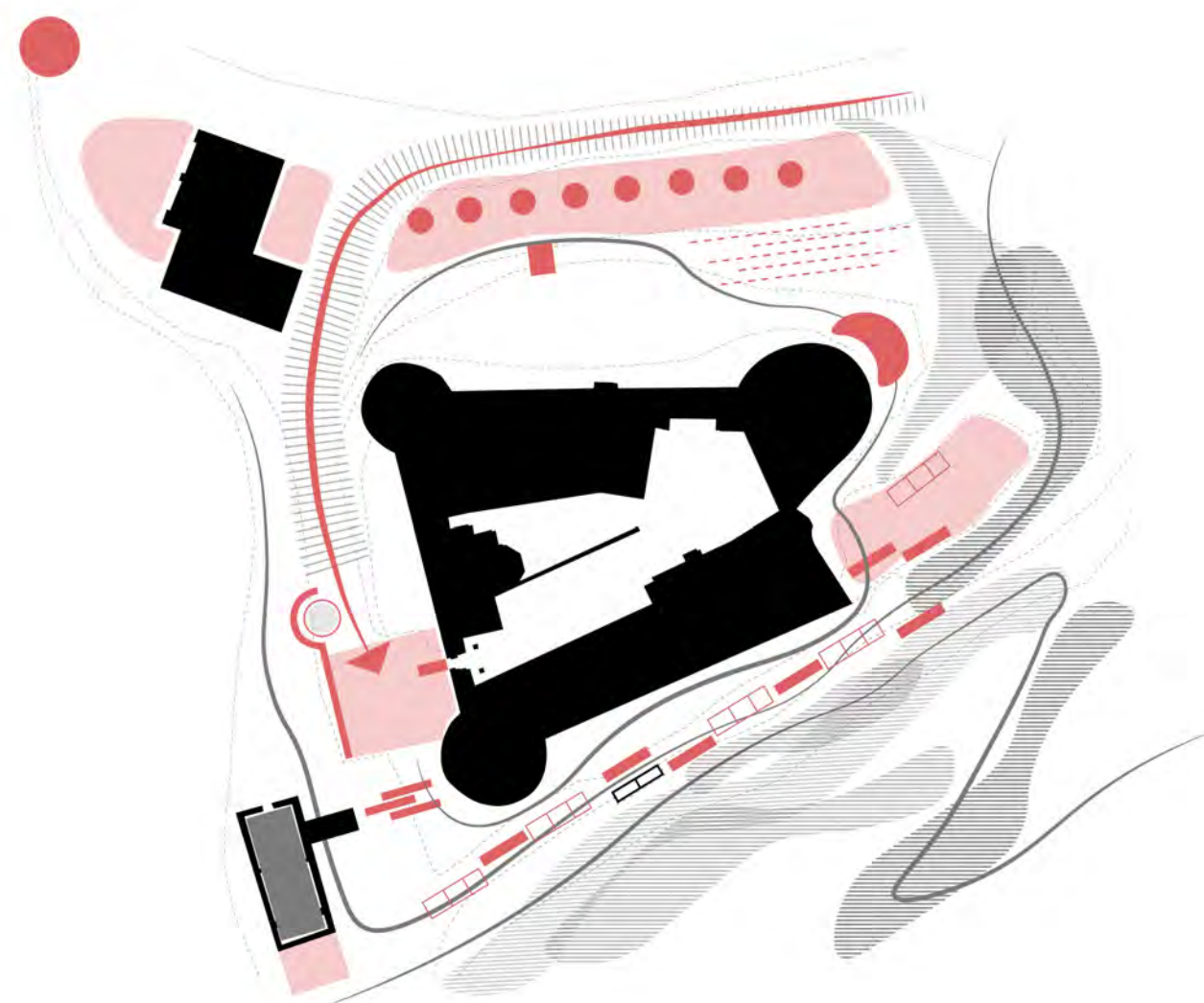
- skozi pergolo, ki je obujena sicer v manjšem merilu kot je nekdanj obstajala, do vzhodnega predela za gradom.

Za gradom, na vzhodni strani je urejena peščena terasa dostopna po stopnišču ali rampi, ki je namenjena bolj intimnemu umiku grajskih gostov. Terasa je primerna za izvajanje vodenega rekreacijskega programa (poleg morebitnih iger z žogo, aerobike ipd. je to tudi primeren prostor za jogo oz. meditacije tehnike), za kulturne dejavnosti (glasbene, gledališke, literarne, umetnostne...) kot tudi tematskih dejavnosti (v primeru srednjeveških tem je to primeren prostor za lokostrelstvo, mečevanje ipd.). Ob tej večji terasi se pušča odprta možnost ureditve prostora za njo, ki bo mogoč šele ob jasnejših analizah tega predela.

Iz urejene terase na vzhodni strani se lahko spustimo v gozd, v vas ali nadaljujemo pot okoli gradu, ki nas ob ozelenjeni ozki poti vodi na dvignjeno razgledno točko pod prepoznavnim turjaškim grbom.

**Shemnatski prikaz različnih možnih glavnih dostopov
idejnega predloga B**

Shematski prikaz podobno kot pri predlogu 1 prikazuje dostopnost in glavne poudarke v vrtni zasnovi grajske okolice. Dostopna pot nas pripelje do gradu tako, da poudarja utrdbeno silhueto gradu. Severni predel ima poudarjeno linijsko strukturo drevoreda, označen pa je tudi bolj zahodno ležeč motiv, ki se ga jasneje navezuje na grajski ambient. Velik poudarek je dan na ureditev vhodnega segmenta. Južni predel pa drobi linijsko strukturo nekdanjih gredic z zamikanjem in fragmentacijo.

Idejni predlog B

Drugi idejni predlog je nadgradnja prvega in zato tudi tu lahko sledimo temelju, iz katere zasnova izhaja – historičnim strukturam. Z razliko od prvega predloga pa je v tem idejnem predlogu odmik od nekdanjih vrtnih zasnov že večji, nekatere predele se deloma opušča oz. se jih re-interpretira (mogoče na drugem mestu ali v drugačni obliki).

Dostopni poti ostajata iz severa. Ena pot nas pripelje pod novim oz. preurejenim objektom nekdanjega lovskega doma tako, da nas vodi skozi koridor drevesnih volumnov in nam najprej razpre pogled na motiv v gozdnem robu – prostor za sedenje s paviljonom in vodnim motivom, prostor, ki je tudi začetek sprehajalnih poti v gozdu. Zasuk k gradu nam naprej ponudi pogled na urejeno zeleno teraso ob novem objektu, kjer se ponovi vodni motiv in se tako naredi povezava s prej omenjenim motivom še jasneje. Naslednji vizualni stik je z mogočnim grajskim poslopjem in staro lipo. Druga dostopna pot pa je pravzaprav pot, ki je v rabi še danes in se dviguje mimo lipovega drevored in novega objekta neposredno k gradu z urejeno vhodno ploščadjo.

Vhodni del pred gradom je deloma peščen deloma travnat, novost pa je v leseni konstrukciji, ki je na robu ploščadi in nudi razgledno točko na okolico, spominjajoč na nekdanje objekte ob baročnemu vrtu.

Severni terasi sta primerno zatravljene, spodnja v večjem delu tudi peščena. Pot nas od gradu vodi na spodnjo teraso, kjer je urejena peščena površina primerna tudi za izvajanje različnih dejavnosti (omenjeno že pri predlogu 1). Prostor pred ledenico se posebej izpostavi in uredi sedišča. Prostor za sedenje je urejen tudi na pobočju med terasam (na vzhodnem delu) in omogoča obisk večjega števila ljudi na prireditvah in drugih dogodkih. Na zgornji severni terasi se uredi paviljon, ki ponavlja oblikovni jezik zahodnega motiva na gozdnem robu ter opominja na prisotnost nekdanjega baročnega vrta na tem mestu (hkrati pa dopušča možnost njegove reinterpretacije v prihodnje).

Zatravljena steza iz spodnje severne terase vodi na zgodnjo in na vzhodni predel, kjer je razgledišče na peščeni ploskvi obrobljeni z vegetacijo. Od tu so mogoči razgledi na vaško zaledje, pot pa se nadaljuje navzdol proti urejeni peščeni terasi in južnemu pobočju. Ta pot je ozka, ozelenjena in na delu višinsko razliko premoščajo stopnice. Tu je torej manjši predel, kjer ni mogoče drugače premostiti strmega terena in tako ni dostopen za vse (npr. gibalno ovirane), drugače je celoten prostor urejen tako, da je dostopen vsem.

Na vzhodu je znotraj ureditve zarasle z drevjem in grmovjem vsekana terasa, ki je na enem delu obrobljena z linijskimi potezami gredic, na drugi s pergolo, na severni s kamnito steno in na zahodni z grajskim poslopjem. Ta intimen prostor ima dokaj sončno pa tudi razgledno lego. Ob tem prostoru se upošteva ureditev

nižje ležečega ambienta kot odprtega prostora ali pa se nameni kot prostor za pomožni objekt, ki bi omogočal lažje izvajane raznovrstnih dejavnosti (tako bi tu lahko shranjevali športne rekvizite, blazine za sedenje, loke in tarče, deloma pa lahko bil urejen kot oder) in bi lahko tudi motivno nadomestil izgubljeni objekt kmečke hiše.

Južno pobočje prepredajo vzporedno potekajoče peščene sprehajalne poti, ki jih spremljajo geometrijsko urejene cvetlične, zeliščne oz. ozelenjene grede, sadno drevje, grmovnice in pergola. V oblikovanju tega prostora so združene vse historične prvine, ki so bile nekdanj prisotne, a se pojavljajo v fragmentih, pri čemer ne izgubijo svoje linijske logike.

Pravilna geometrijska členitev spremlja tudi južni gospodarski objekt, ki nameni prostor grajskim oz. hotelskim gostom za sedenje in uživanje na sončni legi s spremljajočimi cvetnicami in dišavnicami. Od tu se pot sklene pred grajskim vhodom, do katerega se povzpemo po prenovljenem stopnišču ali pod mostovžem in pod mogočno lipo proti severu.

Po peščeni poti ali po stopnišču dosežemo grad in grajsko dvorišče, ki je deloma zatravljeno, deloma tlakovano in katerega ambient ustvarjajo na novo vpeljane arkade (zopet motiv vzeti iz historičnih zasnov), kjer se predlaga tri različice. V prvi imamo arkade z ozelenjeno streho, v drugem predlogu se streha spremeni v teraso z ograjo, zaraščeno s popenjavkami, v tretji pa na arkadah vzpostavimo ozelenjeno pergolo, ki bi hotelskim gostom in gostom restavracije nudila prijeten osenčen prostor. Predvidi se tudi vnos motivov kot so kipi ali celo vodnih motivov, ki bi grajskemu ambientu dali ne samo vizualno in sentimentalno vrednost ampak tudi slušno privlačnost, kar je v baroku grajska gospoda že dobro vedela, ko je povezovala vizualno, slušno in haptično zunanost in notranjost grajskega kompleksa.

